

ΚΠΕ ΦΙΛΙΠΠΩΝ

2013

Εξερευνώ την περιοχή των Φιλίππων

Περιβαλλοντικές δραστηριότητες
σε φυσικούς χώρους και πολιτιστικά μνημεία.

Επιμέλεια Έκδοσης:

Στέλιος Λαζαρίδης

Συγγραφική ομάδα:

Ελένη Τουλιοπούλου

Κυριάκος Κελίδης

Στέλιος Λαζαρίδης

Αναστασία Αγαθαγγέλου

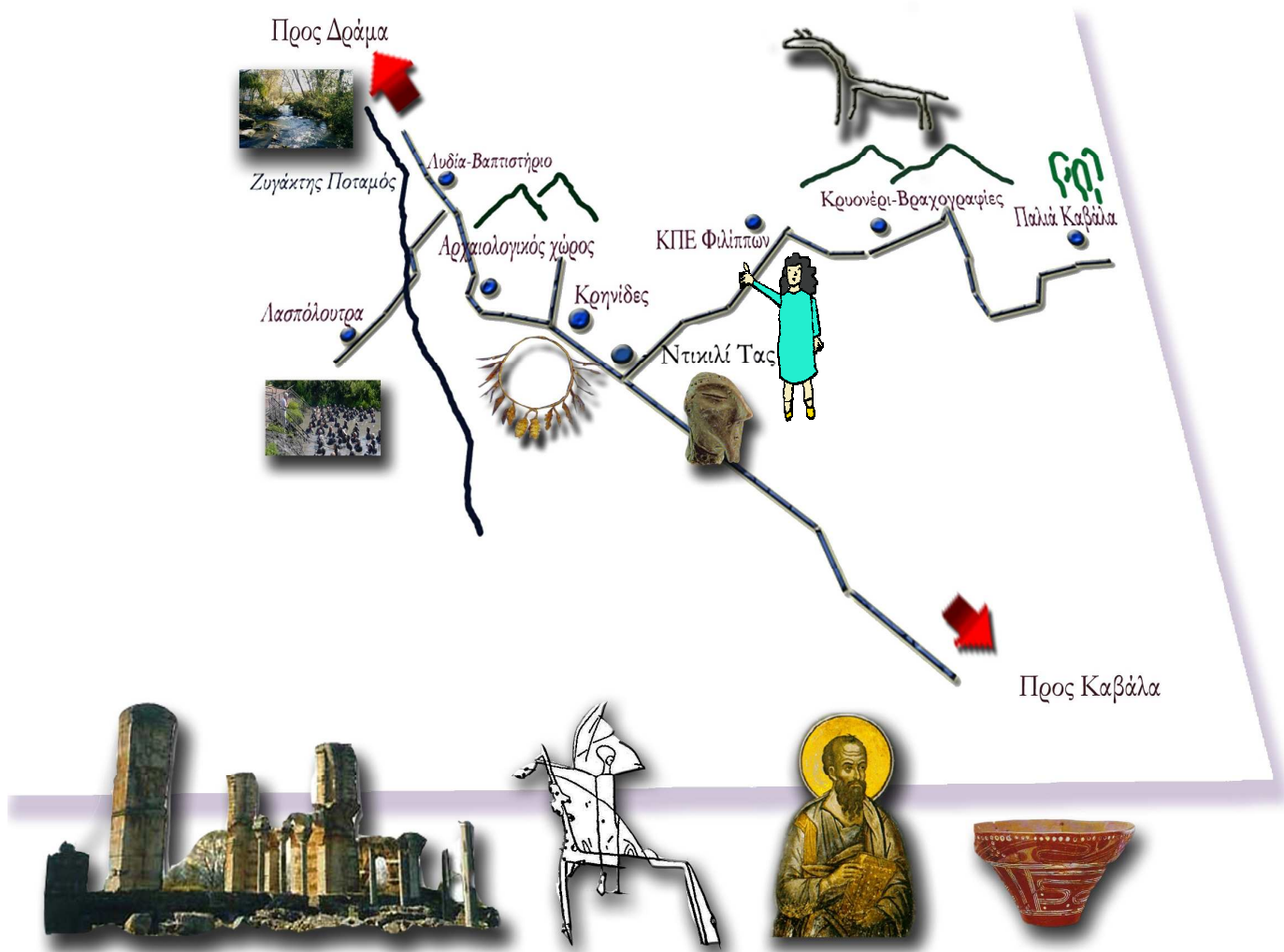
Ελένη Αντωνάρα

ISBN: 978-960-98181-7-9

Περιεχόμενο

1.Εισαγωγή	σελ. 4
2. Μεθοδολογικό πλαίσιο	
2.1 Εργασία σε ομάδες	5
2.1.1 Προβλήματα μέσα στην ομάδα	7
2.2 Βιωματική Μάθηση	8
2.3 Υπαίθρια εκπαίδευση	9
3. Οδηγίες για προετοιμασία της ομάδας	11
4. Αρχαιολογικό Μουσείο Φιλίππων	16
5. Βαπτιστήριο Λυδίας - Ζυγάκτης ποταμός	23
6. Λασπόλουτρα Κρηνίδων	29
7. Forum και εμπορικά καταστήματα αρχαίας πόλης Φιλίππων	35
8. Αρχαίο θέατρο Φιλίππων	43
9. Προϊστορικός οικισμός Ντικιλί Τας	49
10. Πηγές Βοϊράνης	54
11. Βραχογραφίες Φιλίππων	60
12. Περιβαλλοντικό μονοπάτι Παλιάς Καβάλας	66
13. Παραδοσιακός οικισμός της περιοχής	73
Βιβλιογραφία	79
Κάρτες δραστηριοτήτων	81

1. Εισαγωγή

Στη Μακεδονία υπάρχει ένας τόπος όπου προϊστορικοί καβαλάρηδες κυνηγούσαν ζώα με τόξα και ακόντια. Αρχαίοι δρόμοι που περπατήθηκαν από στρατούς και αγίους, έχουν αφήσει τα σημάδια τους. Ορθια στέκουν ακόμη κατοικίες και δημόσια κτίρια, αντικείμενα σε αστικά ερείπια και αγρούς. Την περιοχή διατρέχουν βουνίσια ρυάκια και πεύκα, οξιές και καστανιές, πηγές που δίνουν ζωή εδώ και χιλιάδες χρόνια στον κάμπο, τενάγειες ιαματικές κολυμβήθρες κι ένα ποτάμι σύμβολο της χριστιανικής βάπτισης.

Η περιοχή των Φιλίππων είναι η έδρα του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) Φιλίππων και ένας τόπος σπαρμένος με φυσικά και πολιτιστικά μνημεία που συνιστούν ένα υπαίθριο σχολείο περιβαλλοντικής αγωγής.

Μαθητές σχολείων και ενήλικες εκπαιδευόμενοι μπορούν να γνωρίσουν την περιοχή με βιωματικό τρόπο μέσα από συνεργατικές δραστηριότητες και παιχνίδια που προωθούν τον αειφορικό τρόπο ζωής. Για το λόγο αυτό άλλωστε οι προτεραιότητες των προγραμμάτων του ΚΠΕ Φιλίππων στοχεύουν στην αλληλεπίδραση με το τοπικό περιβάλλον και τους τοπικούς πληθυσμούς. Μέσα από αυτή την κατεύθυνση, οι ομάδες μπορούν να γνωρίσουν τη συσσωρευμένη γνώση που είναι προϋπόθεση για να αντιληφθούν τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας και να προχωρήσουν στη δράση για την αντιμετώπιση κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών προβλημάτων.

Στον οδηγό που εξέδωσε το ΚΠΕ Φιλίππων μπορείτε να βρείτε βιωματικές δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο περιβαλλοντικό μονοπάτι της Παλιάς Καβάλας, στον αρχαιολογικό χώρο Φιλίππων (αγορά-καταστήματα, θέατρο, μουσείο), στο Βαπτιστήριο Λυδίας, στα Λασπόλουτρα Κρηνίδων, στον περιβάλλοντα χώρο του προϊστορικού οικισμού του Ντικιλί Τας, στις πηγές Βοϊράνης, στις βραχογραφίες Φιλίππων και σε οποιοδήποτε παραδοσιακό οικισμό της περιοχής.

2. Μεθοδολογικό πλαίσιο

2.1 Εργασία σε ομάδες

Οι δραστηριότητες που προτείνονται, επιλέχθηκαν γιατί αναδεικνύουν το φυσικό περιβάλλον και συγκεκριμένα το στοιχείο που το χαρακτηρίζει, όπως νερό, δέντρα, πηγή, καθώς και το οικιστικό περιβάλλον (αρχαίο θέατρο, μουσείο, παραδοσιακή κατοικία, δημόσια βρύση κλπ). Φυσικά οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να τροποποιηθούν ή να υλοποιηθούν εν μέρει, ανάλογα με το χρόνο επίσκεψης, τα χαρακτηριστικά των μελών της ομάδας και τους στόχους που κάθε φορά τίθενται.

Είναι σημαντικό πάντως οι δραστηριότητες να υλοποιούνται με βιωματικό τρόπο σε ομάδες, υπό το συντονισμό του εκπαιδευτή. Μέσα στις ομάδες τα μέλη τους

μπορούν να δοκιμάζουν, να προβληματίζονται, να προτείνουν και να απορρίπτουν, να επιχειρηματολογούν, να επιλύουν προβλήματα, να συμπεραίνουν. Η συμμετοχή σε ομάδες δεν παραγκωνίζει την επιθυμία για ανάληψη ατομικών πρωτοβουλιών. Πολλές φορές είναι αυτές που οδηγούν στην εξέλιξη. Αυτό σημαίνει ότι τονώνεται το αίσθημα αυτοεκτίμησης, αλλά ταυτόχρονα εμπεδώνεται και το πνεύμα συλλογικότητας.

Βασικό συστατικό της συνεργατικής μάθησης είναι η εργασία σε ομάδες, δηλαδή η ανάθεση σε μια ομάδα, να διεκπεραιώσει ένα «έργο» που έχει σαφώς οριστεί και η ολοκλήρωση της αποστολής με τη συμμετοχή όλων των μελών της. Αυτό βέβαια δεν έχει καμία απολύτως σχέση με κάποιες παλιότερες πρακτικές, σύμφωνα με τις οποίες ο δάσκαλος χώριζε τα παιδιά σε μικρές ομογενείς ομάδες με βάση ακαδημαϊκά κριτήρια, ώστε «να προχωρά πιο γρήγορα το μάθημα»

Αν θα θέλαμε λοιπόν να μιλήσουμε για τις αρχές της συνεργατικής μάθησης, θα πρέπει να αναφέρουμε ότι στις ομάδες οι μαθητές έχουν δικαίωμα να κάνουν λάθη και να στηρίζονται στις δυνάμεις τους με την παραχώρηση εξουσίας εκ μέρους του εκπαιδευτικού. Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι ότι τα μέλη της ομάδας χρειάζονται το ένα το άλλο σε κάποιο βαθμό για να ολοκληρώσουν την εργασία που έχει ανατεθεί στην ομάδα. Δε μπορούν μόνο τους να τα κάνουν όλα. Έτσι μεταξύ τους ρωτάνε, εξηγούν, ασκούν κριτική, ακούν, διαφωνούν ή παίρνουν κοινές αποφάσεις.

Από την πρώτη στιγμή πρέπει να τεθούν προδιαγραφές για τη λειτουργία των ομάδων. Οι στόχοι της ομάδας πρέπει να είναι σαφείς. Αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να τίθενται εκ των προτέρων. Αντίθετα μπορούν να συζητηθούν στην πρώτη συνάντηση της ομάδας, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα «συμβόλαιο», ένα δεσμευτικό πλαίσιο δηλαδή, με δραστηριότητες που πρέπει να υλοποιηθούν εντός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος. Όλα αυτά μπορούν να αποτυπωθούν σε χαρτί, ώστε το κάθε μέλος να γνωρίζει τι πρέπει να επιτύχει η ομάδα και σε πόσο χρόνο. Βεβαίως στην περίπτωση που τα μέλη της ομάδας είναι μαθητές και μαθήτριες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, ο συντονιστής μπορεί να παρεμβαίνει περισσότερο, ώστε να διευκολύνει την ομάδα να διατυπώσει τους στόχους της και να οργανώσει την πορεία υλοποίησης του έργου της.

2.1.1 Προβλήματα μέσα στην ομάδα

Το πρόβλημα όμως με την εργασία σε ομάδες είναι ότι δεν είναι δυνατό να διασφαλιστεί η ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών της. Μέσα σε μια ομάδα μπορούν να παρατηρηθούν φαινόμενα κυριαρχίας κάποιου μέλους ή περιθωριοποίησης κάποιου άλλου. Πώς μπορούμε να το αποφύγουμε; Μια από τις μεθόδους που έχουν αναπτυχθεί, σχετίζεται με την ανάθεση συγκεκριμένου έργου σε εκπαιδευόμενους που τείνουν να περιθωριοποιηθούν, καθώς επίσης και με αυτό που ονομάζεται «multiple-abilities treatment».

Συγκεκριμένα, κατά την πρώτη συνάντηση πρέπει να πειστούν οι ομάδες ότι για να παραχθεί το έργο τους, απαιτούνται διαφορετικές γνώσεις και δεξιότητες και ότι κανένα από τα μέλη τους δεν τις έχει όλες. Αυτό που συμβαίνει στην πραγματικότητα είναι ότι το κάθε μέλος έχει ορισμένες από αυτές.

Ο συντονιστής πρέπει λοιπόν να έχει στη σκέψη του ότι οι δραστηριότητες, που θα πραγματοποιηθούν από την ομάδα, θα απαιτούν διαφορετικές δεξιότητες. Έτσι η παρέμβαση του θα κινείται προς αυτήν την κατεύθυνση, δηλαδή να εξασφαλίζεται με κάθε τρόπο η συμμετοχή όλων. Ενδεχομένως μάλιστα να ενθαρρύνει την ομάδα, ώστε τα μέλη της να ασχοληθούν με συγκεκριμένους τομείς. Αυτό που σίγουρα πρέπει να γίνει είναι η δημόσια ανάθεση δραστηριότητας σε μέλη με χαμηλό status. Για παράδειγμα, όταν ο συντονιστής αντιληφθεί ότι κάποιο μέλος δε συμμετέχει ισότιμα, τότε μπορεί να του αναθέσει ένα συγκεκριμένο κομμάτι εργασίας και κατόπιν, όταν το ολοκληρώσει, να το αξιολογήσει με ειλικρίνεια. Αν μάλιστα ο συντονιστής γνωρίζει καλά την ομάδα, τότε από την αρχή της πρώτης συνάντησης μπορεί να ορίσει έναν εκπαιδευόμενο με χαμηλό status, ως γραμματέα, για να κρατάει σημειώσεις ή να του αναθέσει να αποτυπώσει στο χαρτί το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των δραστηριοτήτων, να το φωτοτυπήσει και να το μοιράσει στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας.

Επίσης στη συνάντηση αυτή, η ομάδα πρέπει να γνωρίζει ότι όταν ολοκληρωθεί το έργο της, τότε θα παρουσιάσει το αποτέλεσμα που παρήγαγε,

στην ολομέλεια. Με τον τρόπο αυτό ενημερώνονται όλα τα μέλη για τις επιμέρους δραστηριότητες και έχουν μια συνολική εκτίμηση της πορείας παραγωγής του έργου. Επίσης, οι ομάδες αισθάνονται πιο υπεύθυνες για το αποτέλεσμα, αφού γνωρίζουν ότι πρέπει να «λογοδοτήσουν» στην ολομέλεια.

Τέλος είναι σημαντικό να υπάρχουν «διαλείμματα ανατροφοδότησης» της ομάδας. Αυτά μπορούν να οριστούν με βάση το χρονοδιάγραμμα, ώστε τα μέλη και ο συντονιστής να ανταλλάσσουν απόψεις. Κυρίως βεβαίως είναι μια ευκαιρία για εμπύχωση της ομάδας και επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν.

2.2 Βιωματική μάθηση

Η βιωματική μάθηση δεν έρχεται σε αντίθεση με τη θεωρητική γνώση. Μάλιστα ακόμη και για τη διδασκαλία των πιο αφηρημένων ιδεών, όπως και των πρακτικών εφαρμογών, η παιδαγωγική σχέση πρέπει να βασίζεται στο βίωμα, δηλαδή την έντονη και συνειδητή εμπειρία, τη γνώση που αυτή παρέχει και επιδρά στη διαμόρφωση νοοτροπίας και συμπεριφοράς.

Η βιωματική προσέγγιση της μάθησης γνωστή και ως προσέγγιση project, αφορά έναν τρόπο ομαδικής διδασκαλίας που συνδιαμορφώνεται από τα μέλη της ομάδας και προωθεί τη συνεργασία ανάμεσα στην εκπαιδευτική μονάδα και τον έξω κόσμο.

Τα σχέδια εκπαιδευτικής δράσης βοηθούν τα μέλη της ομάδας να αποκτήσουν νέες γνώσεις, δεξιότητες, να κάνουν επιλογές, να συνεργάζονται, να διαπραγματεύονται, να αξιολογούν τις προσπάθειες τους, να αναπτύσσουν θετικά συναισθήματα για τους ίδιους, τους άλλους και τη διαδικασία της μάθησης.

Οι διαφορές της βιωματικής προσέγγισης από την παραδοσιακή μάθηση μπορούν να συνοψιστούν στα εξής σημεία: 1) τα μέλη της ομάδας έχουν την ευθύνη για όσα μαθαίνουν / οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν τι είναι σημαντικό και μέσω συγκεκριμένων επαναλαμβανόμενων δραστηριοτήτων μεταφέρουν τις δικές τους προτεραιότητες για την εκπαίδευση, 2) ο τρόπος αναζήτησης των πληροφοριών και τα θέματα αναδεικνύονται από τα μέλη της ομάδας / τα

θέματα και οι δραστηριότητες είναι καθορισμένα, 3) ο εκπαιδευτής είναι συντονιστής / ο εκπαιδευτής είναι δάσκαλος, 4) αξιολογούνται η απόκτηση δεξιοτήτων, ο βαθμός κατανόησης, η συνεργασία για την επίτευξη κοινών στόχων / αξιολογούνται πως αποκτώνται οι γνώσεις και δεξιότητες, πως ανταποκρίνονται στη διδασκαλία, που εντοπίζονται δυσκολίες και ποιος είναι ο ρυθμός μάθησης.

Η διαδικασία εισαγωγής ενός σχεδίου εκπαιδευτικής δράσης πραγματοποιείται με τον παρακάτω τρόπο. Η ίδια η ομάδα εισάγει το θέμα ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τους προβληματισμούς της. Κατόπιν υπάρχει ένα στάδιο στο οποίο ο συντονιστής ανιχνεύει τις γνώσεις και τις εμπειρίες που έχουν οι εκπαιδευόμενοι για το θέμα που ήδη έχει επιλεγεί προς διερεύνηση. Υπάρχουν αρκετές δραστηριότητες όπως κατασκευές, παιχνίδια και συζήτηση, με τις οποίες μπορεί να επιτευχθεί αυτό. Οι ιδέες και οι προτάσεις των μελών της ομάδας καταγράφονται σε ένα ιστόγραμμα και μπορούν αργότερα να εμπλουτιστούν. Το αν υλοποιηθούν όλες οι προτάσεις σχετίζεται από την ανταπόκριση της ίδιας της ομάδας. Ο συντονιστής μπορεί να παρέμβει για να βοηθήσει την ομάδα να περιορίσει το εύρος του θέματος. Οι ιδέες των μελών της ομάδας κατευθύνουν σε συγκεκριμένες δραστηριότητες οι οποίες καταγράφονται σε ένα ημερολόγιο. Καθ' όλη τη διάρκεια του σχεδίου εκπαιδευτικής δράσης γίνονται διαλείμματα ανατροφοδότησης, ώστε όλοι και όλες να ενημερώνονται για την πορεία του σχεδίου, να συμπληρώνονται ή να τροποποιούνται κάποιες ιδέες. Το σχέδιο εκπαιδευτικής δράσης ολοκληρώνεται όταν έχει ικανοποιηθεί η ανάγκη των μελών της ομάδας για έρευνα. Φυσικά με την ολοκλήρωση ο συντονιστής ζητάει από την ομάδα με κάποιο τρόπο να θυμηθεί την πορεία που οδήγησε σε νέες γνώσεις και δεξιότητες. Στο τελευταίο στάδιο μπορούν να συμμετέχουν και άτομα από το οικογενειακό περιβάλλον ή την υπόλοιπη σχολική μονάδα.

2.3 Υπαίθρια εκπαίδευση

Η υπαίθρια εκπαίδευση προέρχεται από το εκπαιδευτικό ιδεώδες που βασίζεται στην εμπειρία και τη δράση, επιτρέποντας την επαφή με το περιβάλλον, τον

πολιτισμό και την κοινωνία. Ένας από τους κεντρικούς σκοπούς είναι η ανάδειξη του ενδιαφέροντος για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και η ανάληψη ευθύνης για όλα τα έμβια όντα. Ο εκπαιδευόμενος, είτε παιδί, είτε ενήλικος, εκπαιδεύεται, ώστε να «μεταφράζει» και να αναλύει διαδικασίες και φαινόμενα στο περιβάλλον εκτός σχολείου.

Επειδή το περιεχόμενο της υπαίθριας εκπαίδευσης είναι μια πολιτιστική κατασκευή, δεν ορίζεται με τον ίδιο τρόπο σε όλα τα εκπαιδευτικά συστήματα. Το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Υπαίθρια Εκπαίδευση και την Εμπειρική Μάθηση υποδεικνύει ότι περιέχει στοιχεία από τις υπαίθριες δραστηριότητες, την περιβαλλοντική εκπαίδευση και τέλος την προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη.

Έννοιες που θα μπορούσαν να πλαισιώσουν την υπαίθρια εκπαίδευση είναι οι: υπαίθρια μάθηση, εκπαίδευση στη φύση, εκπαίδευση έξω από την τάξη, η ύπαιθρος ως μαθησιακό περιβάλλον. Πίσω από την ποικιλία των διαφορετικών προσεγγίσεων υπάρχουν οι διαφορετικές θεωρητικές απόψεις και εφαρμογές. Κοινή συνισταμένη όμως είναι εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι να επιδιώκουν μαθησιακούς στόχους που δεν υλοποιούνται μέσα στις τάξεις

Η Υπαίθρια εκπαίδευση, ως έννοια, συνδέεται με τη συζήτηση για τη φύση της πρακτικής γνώσης με κέντρο τη δράση. Έτσι το τοπίο γίνεται εμφανές ως μαθησιακό περιβάλλον όσο οι σχολικές τάξεις, οι βιβλιοθήκες και οι εικονικές τάξεις με τη χρήση των νέων τεχνολογιών. Το σχολείο γίνεται ένα από τα πολλά μαθησιακά περιβάλλοντα. Η υπαίθρια εκπαίδευση είναι μια από τις πολλές στρατηγικές, καθιστώντας δυνατή τη μάθηση, όταν, όπως και όπου επιθυμούμε.

Τα εργαλεία της υπαίθριας εκπαίδευσης χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων που δημιουργούν πολλές ευκαιρίες για στενή επαφή και κοινωνικοποίηση στην ύπαιθρο. Οι δραστηριότητες αυτές υλοποιούνται σε κάθε υπαίθριο χώρο όπως σχολικές αυλές, πάρκα και κήποι, βιομηχανικά τοπία, πολιτιστικά μνημεία, αγροκτήματα, φυσικά οικοσυστήματα και από οποιοδήποτε εκπαιδευτή χωρίς ιδιαίτερα επαγγελματικά χαρακτηριστικά. Σε όλους αυτούς τους χώρους οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν εμπειρίες από τον υλικό κόσμο και συμμετέχουν ενεργά.

Οι ωφέλειες σχετίζονται ακόμη τόσο με το γνωστικό, όσο και με το συναισθηματικό κομμάτι της μάθησης, καθώς επίσης και με τη γνώση που αναφέρεται στην αλληλεπίδραση περιβάλλοντος, πολιτισμού και κοινωνίας. Τέλος οι ωφέλειες σχετίζονται με την υγεία, την καλή φυσική κατάσταση και την απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων. Τα στοιχεία αυτά βοηθούν την προσωπική ανάπτυξη των εκπαιδευόμενων η οποία με τη σειρά της είναι συντελεστής ωφελειών για την κοινωνία και το φυσικό περιβάλλον.

Η πορεία προς τη γνώση μέσω της υπαίθριας εκπαίδευσης και στο πλαίσιο του φυσικού αδόμητου μαθησιακού περιβάλλοντος, προσφέρει σε πολλές περιπτώσεις τη σωστή δόση ενθουσιασμού κάτι που διευκολύνει τη μαθησιακή διαδικασία.

3. Οδηγίες για την προετοιμασία της ομάδας

- Πριν πραγματοποιήσει η ομάδα, τις δραστηριότητες που προτείνουμε, προτρέπουμε το συντονιστή να υλοποιήσει μια δραστηριότητα εξοικείωσης των μελών της με τον ιστορικό χρόνο, που ως αφηρημένη έννοια, δύσκολα γίνεται αντιληπτή. Επιπλέον οι αρχαιολογικοί χώροι, τα πολιτιστικά μνημεία, οι παραδοσιακοί οικισμοί στους οποίους υλοποιούνται οι περιβαλλοντικές δραστηριότητες καλύπτουν ιστορικές περιόδους που έχουν μεγάλες χρονικές αποστάσεις και καθιστούν αναγκαία τη διαδοχική συσχέτιση τους στο χρόνο και την αλληλεπίδραση τους με το χώρο.

Περιγραφή δραστηριότητας: Ο εκπαιδευτικός απλώνει έναν σπάγκο ή σχοινί 17 μέτρων. Κάθε ένα μέτρο αντιπροσωπεύει χρονική περίοδο 500 χρόνων, δηλαδή μισής χιλιετίας. Η μία άκρη του είναι το 2000 μ.Χ όπου βρισκόμαστε σήμερα και τοποθετεί μια κάρτα με τη χρονολογία. Προχωρώντας λοιπόν ένα μέτρο βρισκόμαστε στο 1500 μ.Χ. και εκεί μπορεί να βάλει μια πέτρα ή ένα μικρό ξύλο με την αντίστοιχη κάρτα. Με

αυτόν τον τρόπο θα φτάσει στο τέλος του σπάγκου όπου θα βρίσκεται το 6500 π. Χ. και θα τοποθετήσει τη σχετική κάρτα.

Κατόπιν μοιράζει διάφορες κάρτες στα μέλη της ομάδας που αναγράφουν χρονολογίες σχετικές με την περιοχή: 6500 π. Χ. - Πρώτη ανθρώπινη εγκατάσταση στο Ντικιλί Τας, 360 π. Χ - Ίδρυση Κρηνίδων από Θάσιους αποίκους, 356 π. Χ - Κατάληψη της πόλης και μετονομασία από το βασιλιά Φίλιππο / κατασκευή θεάτρου (Μακεδονική περίοδος), 150 π. Χ – Κατασκευή Εγνατίας Οδού, 42 π. Χ – Μάχη Φιλίππων, ίδρυση ρωμαϊκής αποικίας των Φιλίππων (Ρωμαϊκή περίοδος), 49 μ. Χ – Ο Απόστολος Πάυλος στους Φιλίππους, βάπτιση πρώτης ευρωπαϊκής χριστιανής στο Ζυγάκτη (Χριστιανική περίοδος, 1^{ος} αι. μ. Χ – Κατασκευή όρθιας πέτρας (μνημείο C. Vibius Quartus), 6^{ος} αι. μ. Χ. – Σεισμοί και επιδρομές εισβολέων πλήττουν την πόλη, 15^{ος} αι. μ. Χ – Παρακμή και εγκατάλειψη της πόλης, 1921 μ. Χ. – Η πρώτη ανασκαφή από γάλλους αρχαιολόγους, 1930 μ. Χ. – Αποξήρανση έλους Φιλίππων, 1957 μ. Χ – Η πρώτη σύγχρονη παράσταση στο αρχαίο θέατρο.

Τα μέλη της ομάδας έχοντας τις κάρτες με τις χρονολογίες πρέπει να τοποθετηθούν κατά μήκος του σπάγκου ή σχοινιού με βάση την αρχική μέτρηση.

- Οι ομάδες με μέλη άτομα μικρής ηλικίας που δεν έχουν επισκεφθεί ποτέ άλλοτε αρχαιολογικούς χώρους, δεν είναι εύκολο να αντιληφθούν τα αρχιτεκτονικά και πολεοδομικά σύνολα στην αρχική τους μορφή. Προτρέπουμε λοιπόν το συντονιστή να παρουσιάσει εικόνες και σχέδια ναών, δρόμων, θεάτρων, στοών, κτιρίων, ώστε να γίνει αντιληπτό ότι τώρα πλέον έχουν απομείνει από αυτές τις κατασκευές μόνο ερείπια. Τα ερείπια αυτά έχουν αναδειχθεί και συντηρηθεί μετά από ανασκαφές των αρχαιολόγων, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει και μερική αποκατάσταση. Στο πλαίσιο αυτό μπορεί να γίνει αναφορά στους λόγους που οδήγησαν στην κατάρρευση των μνημείων, κτιρίων, υποδομών δηλαδή στους πολέμους και τις φυσικές καταστροφές.

- Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην υλοποίηση των δραστηριοτήτων όταν αυτές αφορούν οργανωμένους αρχαιολογικούς χώρους. Αν δεν υπάρχει ελεύθερος χώρος τότε μπορεί να υλοποιηθεί μία δραστηριότητα λίγο αργότερα, σε έναν ανοιχτό χώρο χωρίς εμπόδια. Ποτέ δεν τρέχουμε πάνω σε ερείπια γιατί υπάρχει ο κίνδυνος τραυματισμού και καταστροφής αρχαιολογικού υλικού. Γενικά χρειάζεται να προηγηθεί συζήτηση για το πώς πρέπει να συμπεριφερθεί η ομάδα σε ένα δομημένο ή φυσικό χώρο. Τέλος ορισμένες δραστηριότητες μπορούν να υλοποιηθούν στη σχολική αυλή, αξιοποιώντας τις εμπειρίες και τις γνώσεις που απέκτησε η ομάδα κατά την επίσκεψή της στην περιοχή των Φιλίππων.
- Για κάθε περιοχή ή χώρο, υπάρχουν ηλεκτρονικές διευθύνσεις στο διαδίκτυο στις οποίες μπορούν τα μέλη της ομάδας να ανατρέξουν για μια πρώτη γνωριμία. Ακόμη, εκτός από τις επιτόπιες δραστηριότητες, θεωρούμε ότι πρέπει να υλοποιηθούν και ορισμένες δραστηριότητες προετοιμασίας. Αυτές μπορείτε να τις διαβάσετε παρακάτω, με την επισήμανση «Πριν την επίσκεψη».
- Πριν πραγματοποιήσετε την επίσκεψη, επικοινωνήστε με: 1) το Αρχαιολογικό Μουσείο των Φιλίππων και ενημερώστε το προσωπικό για την παρουσία σας και τις δραστηριότητες που θα πραγματοποιηθούν εντός και εκτός του κτιρίου, 2) τον Πολιτιστικό Σύλλογο Παλιάς Καβάλας για να δει η ομάδα το Νερόμυλο του ρέματος σε λειτουργία, 3) την Εφορεία Κλασικών Αρχαιοτήτων Καβάλας για να πραγματοποιηθεί ξενάγηση στον περιφραγμένο χώρο του προϊστορικού οικισμού του Ντικιλί Τας, 4) τη Δημοτική Επιχείρηση Λασπόλουτρων του Δήμου Καβάλας για ξενάγηση (ο χώρος είναι ανοιχτός από τον Ιούνιο μέχρι τον Οκτώβριο).

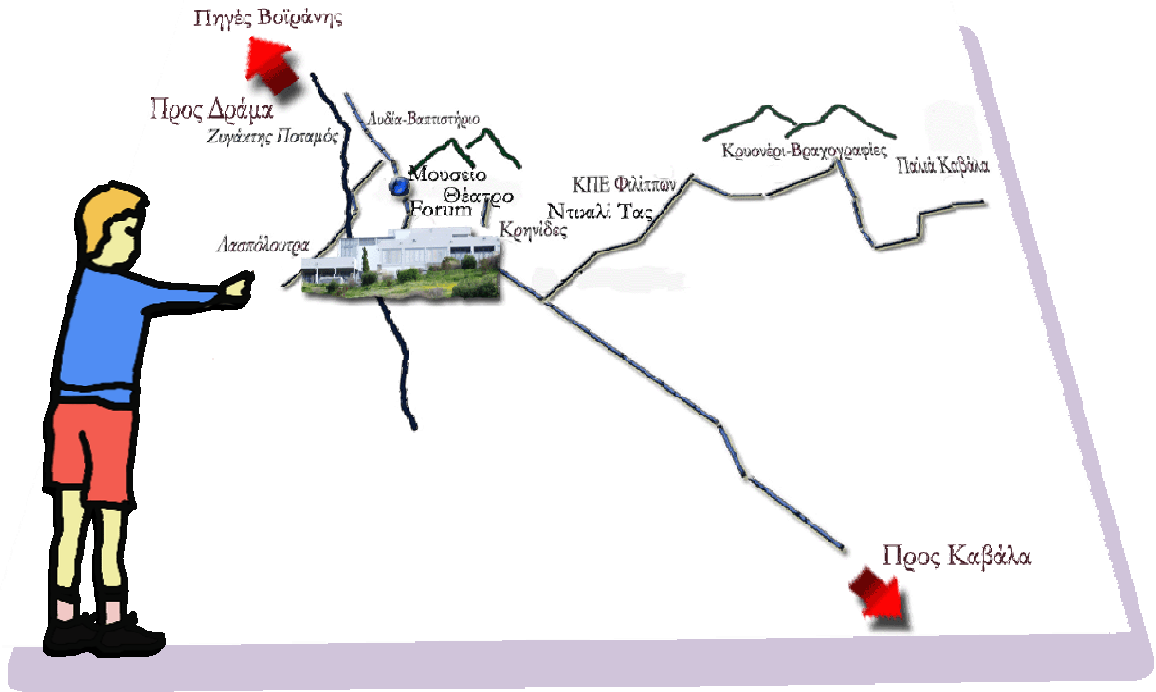
- Οι δραστηριότητες που προτείνονται παρακάτω, εύκολα μπορούν να προσαρμοστούν σε κάθε ηλικία, αφαιρώντας ή προσθέτοντας στοιχεία, τροποποιώντας τους κανόνες ανάλογα με τις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των μελών της ομάδας, το σκοπό και το χρόνο της επίσκεψης. Επίσης οι συντονιστές των ομάδων που δε μπορούν να επισκεφθούν τους Φιλίππους, μπορούν να υλοποιήσουν τις περισσότερες υπαίθριες δραστηριότητες σε χώρους ή πολιτιστικά μνημεία της περιοχής τους, τροποποιώντας τις οδηγίες όπου απαιτείται.
- Σε ορισμένες δραστηριότητες πρέπει η ομάδα να έχει υλικά όπως σχοινιά, σπάγκους, χαρτιά, χαρτόνια. Προτρέπουμε το συντονιστή να επαναχρησιμοποιήσει υλικά και όχι να αγοράσει καινούργια. Οι σελίδες A4 μπορεί να είναι χρησιμοποιημένα φύλλα χαρτιού από τη μία πλευρά, τα σχοινιά και οι σπάγκοι μπορούν να αναζητηθούν από τα μέλη της ομάδας, τα χαρτόνια από συσκευασίες. Επίσης σε κάθε δραστηριότητα καλό είναι να έχει ο συντονιστής σφυρίχτρα ή ένα μικρό τύμπανο για να μπορεί να ορίσει την έναρξη και την λήξη δράσεων.
- Για τις περισσότερες δραστηριότητες απαιτείται χωρισμός σε δύο ή περισσότερες υποομάδες. Για το λόγο αυτό ο συντονιστής της ομάδας μπορεί να χρησιμοποιήσει ορισμένα παιχνίδια που σκοπό έχουν να εντάξουν τα άτομα σε ομάδες με τυχαίο και παιγνιώδη τρόπο: 1) Ανάλογα με τον αριθμό των υποομάδων σε μικρά χαρτάκια αναγράφονται είδη ζώων όπως σκύλος, γάτα, αγελάδα, λιοντάρι, αηδόνη. Το κάθε άτομο παίρνει τυχαία ένα χαρτί και μιμούμενο τη φωνή του ζώου που έχει στη κάρτα θα πρέπει να βρει όμοια ζώα ώστε να σχηματιστεί η ομάδα. 2) Ο συντονιστής αναφέρει ένα σημείο του σώματος (αγκώνας, πόδι, γόνατο, χέρι, αυτί) που πρέπει να ακουμπήσουν τα μέλη της ομάδας και τον αριθμό των ατόμων που πρέπει να σχηματίσουν ομάδα. Το παράγγελμα μπορεί να είναι «ανά δύο – αυτί», «ανά τρεις – κεφάλι». Η δραστηριότητα ξεκινά με κίνηση στο χώρο. Δίνεται το πρώτο

παράγγελμα, δημιουργούνται οι πρώτες ομάδες, διαλύονται, ακολουθεί πάλι κίνηση, ώσπου να ολοκληρωθεί η δραστηριότητα όταν τα άτομα σχηματίσουν ομάδες με το ζητούμενο αριθμό μελών. 3) Σε ορισμένες δραστηριότητες προτείνουμε η ομάδα να χωρίζεται σε δύο υποομάδες. Στην περίπτωση αυτή καλούνται τα άτομα σε κύκλο να μετρήσουν από το 1, το πρώτο άτομο, ως το τελευταίο νούμερο, που θα είναι το άτομο με το οποίο θα ολοκληρωθεί το μέτρημα στον κύκλο. Ο συντονιστής ενημερώνει τότε, ότι οι μονοί αριθμοί θα αποτελούν τη μια ομάδα και οι ζυγοί αριθμοί την άλλη ομάδα. Είναι σημαντικό σε κάθε περίπτωση, οι ομάδες να έχουν όνομα που θα επιλέξουν τα μέλη τους. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται η ταυτότητα του μέλους και διευκολύνεται το έργο του συντονιστή.

5. Αρχαιολογικό Μουσείο Φιλίππων

Το Αρχαιολογικό Μουσείο των Φιλίππων βρίσκεται στον αρχαιολογικό χώρο των Φιλίππων. Στην κύρια αίθουσα του ισογείου υπάρχουν ευρήματα της πόλης των Φιλίππων από την παλαιοχριστιανική περίοδο (324-565 μ. Χ.). Στον πρώτο όροφο εκτίθενται αρχαιότητες της ελληνιστικής (331-30 π. Χ.) και ρωμαϊκής περιόδου (μετά το 146 π. Χ.). Τα πιο αντιπροσωπευτικά δείγματα είναι επιγραφές του 4ου αι. π. Χ., το άνω τμήμα αγάλματος Αθηνάς, Νίκες, και πορτραίτα διαφόρων αυτοκρατόρων. Στο προαύλιο του Μουσείου εκτίθενται διάφορα επιτύμβια ανάγλυφα και ψηφιδωτά δάπεδα με γεωμετρική διακόσμηση ενώ στον προθάλαμο εκτίθενται ευρήματα από τον προϊστορικό οικισμό του Ντικιλί-Τας.

Τα θέματα που μπορούν να απασχολήσουν τις ομάδες που επισκέπτονται το Αρχαιολογικό Μουσείο Φιλίππων είναι:

- Η εξελικτική αναπαράσταση της ζωής μιας περιοχής μέσα από τα εκθέματα ενός μουσείου.
- Τα κριτήρια με τα οποία επιλέγονται τα εκθέματα.
- Η αποτύπωση της σχέσης των ανθρώπων με το περιβάλλον σε έργα τέχνης.

Πριν την επίσκεψη:

✓ Δείτε στο Διαδίκτυο: http://www.kavalagreece.gr/?page_id=5502

✓ Μάθετε από ποιες περιοχές εκτίθενται αντικείμενα στο Μουσείο Φιλίππων και τις χρονικές περιόδους που καλύπτουν.

✓ Ερευνήστε τι είδους μουσεία υπάρχουν στην περιοχή σας και πως συγκεντρώθηκαν τα εκθέματά τους.

Δραστηριότητες στο αρχαιολογικό μουσείο Φιλίππων.

«Φύλλο εργασίας, υλικά-κατασκευές»

Γιατί: Να διερευνήσουν τα μέλη της ομάδας το είδος των υλικών με τα οποία κατασκευάστηκαν τα έργα τέχνης που εκτίθενται, η προέλευσή τους και να τα συγκρίνουν με τα σημερινά.

Που: Μέσα στο Μουσείο.

Υλικά: Φύλλα εργασίας και μολύβια που

δίνονται σε κάθε ομάδα.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε 5 υποομάδες. Σε καθεμία από αυτές δίνεται ένα χαρτί με τα παρακάτω θέματα προς διερεύνηση.

1. Βρείτε 5 αντικείμενα της έκθεσης από διαφορετικό υλικό. Γράψτε τα ονόματα των αντικειμένων και τα υλικά τους.

Αντικείμενα

Υλικά

.....

.....

2. Βρείτε 3 αντικείμενα και γράψτε τα επαγγέλματα που θα έκαναν αυτοί που τα κατασκεύασαν και αυτοί που τα χρησιμοποιούσαν.

Αντικείμενο

Κατασκευαστής

Χρήστης

.....

.....

.....

3. Βρείτε 5 αντικείμενα που θα ανήκαν σε γυναίκες. Εμείς έχουμε παρόμοια σήμερα;

α.
 β.
 γ.
 δ.
 ε.

4. α. Βρείτε τα αγγεία που χρησιμοποιούσαν. Από τι υλικό είναι φτιαγμένα; Τι χρώμα έχουν; Έχουν καπάκι; Έχουν διακόσμηση;

β. Με ποιά δικά μας σκεύη μοιάζουν τα σκεύη αυτά; Από τι υλικό είναι τα δικά μας σκεύη; Σήμερα εμείς χρησιμοποιούμε σκεύη από το ίδιο υλικό;

5. Επιλέξτε ένα αντικείμενο που σας έκανε εντύπωση. Παρατηρήστε το και προσπαθήστε να το ζωγραφίσετε χωρίς να το βλέπετε καθόλου. Όταν τελειώσετε ελέγξτε αν παραλείψατε κάτι. Αν ναι, συμπληρώστε το.

«Το δικό μου μουσείο»

Γιατί: Να γνωρίσει η ομάδα τον τρόπο δημιουργίας μιας έκθεσης δειγμάτων φυτικών ειδών, ώστε να αποτυπωθεί η φυτική βιοποικιλότητα μιας συγκεκριμένης περιοχής (πχ. γύρω από το μουσείο των Φιλίππων).

Που: Έξω από το Μουσείο.

Υλικά: Αντικείμενα που θα συλλέξουν τα άτομα της ομάδας.

Πως: Η ομάδα φτιάχνει το δικό της υπαίθριο μουσείο με εκθέματα από τη φύση. Για να υλοποιηθεί το σχέδιο αυτό θα πρέπει τα μέλη της να χωριστούν σε 3 υποομάδες. Η ομάδα των ανιχνευτών που θα πραγματοποιήσει μια βόλτα στην περιοχή καταγράφοντας τα είδη των δέντρων, των θάμνων και των χόρτων και συλλέγοντας δείγματα. Η επόμενη ομάδα θα πρέπει να ταυτοποιήσει τα είδη, να βρει μερικές βασικές πληροφορίες (και να αποτυπώσει την επιστημονική ονομασία τους αν είναι δυνατό). Η τρίτη ομάδα θα πρέπει να σχεδιάσει τον τρόπο με τον οποίο θα εκτεθούν δείγματα των ειδών, δηλαδή φύλλα, βλαστοί, άνθη, ρίζες, να σχεδιάσει τις κάρτες με τις πληροφορίες και τέλος ένα χάρτη όπου θα αποτυπώνεται η θέση που βρέθηκε το κάθε είδος. Η ολομέλεια της ομάδας πρέπει να αποφασίσει το όνομα του υπαίθριου μουσείου και πως θα πραγματοποιείται μια οργανωμένη ξενάγηση σε αυτό.

«Συνομιλία με το παρελθόν»

Γιατί: Να αντιληφθούν τα μέλη της ομάδας ότι άνθρωποι διαφορετικών εποχών μπορούν να «συνομιλήσουν» μέσα από τα δημιουργήματά τους, γιατί έχουν κοινές ανάγκες και κοινές προσδοκίες από τη ζωή τους. Ταυτόχρονα να συνειδητοποιήσουν ότι ένας αειφορικός τρόπος ζωής είναι εφικτός.

Που: Μέσα στο Μουσείο.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των πέντε ατόμων που επιλέγουν ένα ολόσωμο άγαλμα ή μια προτομή που εκτίθεται στο μουσείο. Διαβάζουν τις

πληροφορίες της πινακίδας. Θα πρέπει να σταθούν απέναντι, πρόσωπο με πρόσωπο και να «συνομιλήσουν» μαζί του. Ο σιωπηρός αυτός διάλογος μπορεί κατόπιν να καταγραφεί στο χαρτί. Πριν τον παρουσιάσουν στις άλλες ομάδες, θα πρέπει να εξηγήσουν γιατί επέλεξαν το πρόσωπο και το θέμα της συζήτησης. Ακολουθεί συζήτηση με όλα τα μέλη με θέμα τα προβλήματα που απασχολούσαν τους νέους της μακρινής εποχής κατά την οποία ήταν ακμαία η πόλη των Φιλίππων.

«Μια νύχτα στο μουσείο»

Γιατί: Να αντιληφθούν τα μέλη της ομάδας τις ομοιότητες και τις διαφορές της σύγχρονης ζωής από την καθημερινή ζωή στο μακρινό παρελθόν.

Που: Μέσα στο Μουσείο.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Σε ομάδες των πέντε ατόμων θα πρέπει τα παιδιά να φανταστούν τα εκθέματα του Μουσείου να ζωντανεύουν κατά τη διάρκεια της νύχτας. Πρέπει να επιλέξουν μια μορφή σε ανάγλυφη πλάκα ή ένα άγαλμα και να προσδιορίσουν τις διαδρομές μέσα στο μουσείο και τις συνομιλίες με άλλα πρόσωπα ή τις ενέργειες τους σε σχέση με άλλα αντικείμενα που εκτίθενται. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει το δικό της φανταστικό σενάριο που θα αφορά τη ζωή του προσώπου κατά την εποχή που έζησε δίνοντας πληροφορίες για την καθημερινή πραγματικότητα, τις προσδοκίες και τις διαψεύσεις τους.

«Μουσείο καθημερινής τέχνης»

Γιατί: Να αναπτύξουν τα μέλη της ομάδας το αισθητικό κριτήριο, να καλλιεργήσουν τη φαντασία τους.

Που: Έξω από το Αρχαιολογικό Μουσείο Φιλίππων.

Υλικά: Τα αντικείμενα που θα φέρουν τα μέλη της ομάδας.

Πως: Τα εκθέματα ενός μουσείου εκπροσωπούν την εποχή δημιουργίας τους. Τα υλικά, η τεχνοτροπία, το περιεχόμενο ερμηνεύουν την καθημερινότητα των ανθρώπων. Ο συντονιστής ανακοινώνει στα μέλη της ομάδας ότι το καθένα πρέπει να έχει μαζί του κατά την επίσκεψη στο μουσείο, ένα χρηστικό

αντικείμενο του σπιτιού του που θα εκθέσει σε ένα υπαίθριο μουσείο καθημερινής τέχνης. Το κάθε αντικείμενο μπαίνει στη σειρά και απέναντι ένα μέλος της ομάδας μιλάει δημόσια γι' αυτό, προσπαθώντας να σκιαγραφήσει το προφίλ του ατόμου που το χρησιμοποιεί (καταναλωτικές συνήθειες, ηλικία, κλπ).

«Ψηλαφώντας τα αγάλματα».

Γιατί: Να αναπτύξουν τα μέλη της ομάδας τις αισθήσεις, να καλλιεργήσουν τη φαντασία τους.

Που: Έξω από το μουσείο, στην αυλή του σχολείου.

Υλικά: Ένα μικρό πανί για κλείσιμο ματιών.

Πως: Η ομάδα σχηματίζει έναν κύκλο. Στη μέση μπαίνει ένας εθελοντής που είναι ο αρχαιολόγος. Ο συντονιστής του δένει τα μάτια και του λέει ότι καθώς πραγματοποιεί μια ανασκαφή, σκοντάφτει σε μια πέτρινη επιφάνεια που δε γνωρίζει τι ακριβώς είναι. Απέναντι του καλεί έναν άλλο εθελοντή που παριστάνει το αρχαίο άγαλμα. Ο αρχαιολόγος χρησιμοποιώντας μόνο την αφή πρέπει να ανακαλύψει την ταυτότητα του αγάλματος, δηλαδή να πει το όνομα του μέλους της ομάδας.

«Ονόματα αρχαίων»

Γιατί: Να συγκρίνουν τα μέλη της ομάδας τις επαγγελματικές δραστηριότητες της αρχαίας εποχής με τις σύγχρονες, να συνεργαστούν.

Που: Έξω από το Μουσείο, στην αυλή του σχολείου.

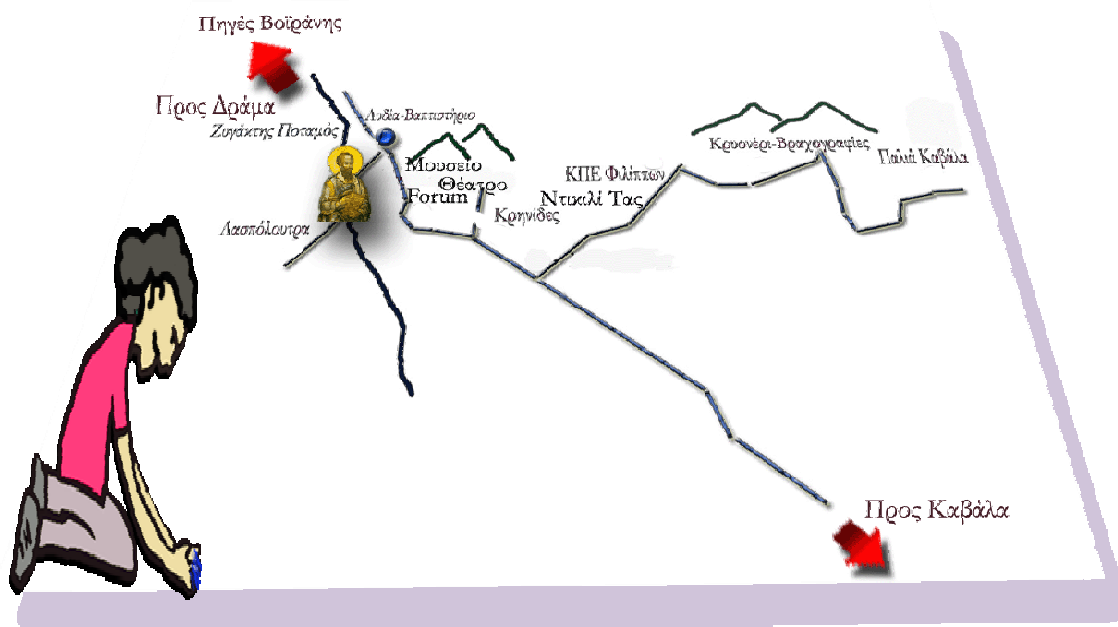
Υλικά: σελίδες χαρτιού A4 (όσες τα μέλη της ομάδας)

Πως: Τα μέλη της ομάδας κατά την επίσκεψή τους στο Αρχαιολογικό Μουσείο συγκεντρώνουν πληροφορίες για τα επαγγέλματα των κατοίκων των αρχαίων Φιλίππων. Τα καταγράφουν σε μια λίστα μαζί με ονόματα. Κατόπιν το κάθε μέλος επιλέγει ένα επάγγελμα και ένα όνομα που τα γράφει ευδιάκριτα σε μια σελίδα χαρτιού A4. Σχηματίζεται κύκλος γύρω από το συντονιστή σε απόσταση 3 μέτρων. Το κάθε μέλος λέει δυνατά και καθαρά το όνομα του και το επάγγελμα του. Πρώτος ο συντονιστής φωνάζει ένα όνομα και επάγγελμα, και κατόπιν πετάει ένα μπαλάκι στον αέρα. Το άτομο στο οποίο απευθύνεται, πρέπει να

πιάσει το μπαλάκι πριν πέσει κάτω. Αν συμβεί αυτό βγαίνει εκτός κύκλου. Αν το πιάσει, φωνάζει ένα άλλο όνομα και επάγγελμα. Έτσι συνεχίζεται το παιχνίδι.

6. Βαπτιστήριο Λυδίας – Ζυγάκτης ποταμός

Το Βαπτιστήριο της Αγίας Λυδίας βρίσκεται δυτικά από την αρχαία πόλη των Φιλίππων, στις όχθες του ποταμού Ζυγάκτη, προς τιμή της πρώτης Ευρωπαϊκής Χριστιανής.

Μέσα στο ναό - Βαπτιστήριο της Αγίας Λυδίας βρίσκεται μαρμάρινη κολυμβήθρα, ενώ και στο ποτάμι έχει διαμορφωθεί χώρος στο σχήμα του σταυρού για βαπτίσεις κυρίως ενηλίκων. Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες τον υπαίθριο χώρο και συγκεκριμένα τις βαθμίδες που έχουν κατασκευαστεί στις όχθες του Ζυγάκτη, επισκέπτονται εκατοντάδες εκδρομείς από όλο τον κόσμο προκειμένου να βαπτιστούν χριστιανοί (ή να ξαναβαπτιστούν).

Τα θέματα που μπορούν να απασχολήσουν τις ομάδες που επισκέπτονται το Βαπτιστήριο Λυδίας είναι:

- Η βάπτιση ως τελετή.
- Η προσφορά του ποταμού σε ζώα και ανθρώπους.
- Ποτάμι και ανθρώπινες δραστηριότητες. Από τι κινδυνεύει ο Ζυγάκτης.

Πριν την επίσκεψη:

✓ Δείτε στο διαδίκτυο: http://www.kavalagreece.gr/?page_id=273

<http://users.otenet.gr/~filippi/Baptist.html>

✓ Μάθετε για τη διαδρομή του Απόστολου Παύλου μέχρι το Ζυγάκτη Ποταμό.

✓ Βρείτε υλικό (φωτογραφίες, μαρτυρίες) από σύγχρονες βαπτίσεις ξένων που επισκέπτονται το συγκεκριμένο σημείο για να βαπτιστούν.

«Ζώα και άνθρωποι»

Γιατί: Να αντιληφθεί η ομάδα ότι το νερό είναι ένας πόρος ζωής για κάθε οργανισμό και πρέπει να το προστατεύουμε.

Που: Έξω από το Βαπτιστήριο της Λυδίας, στην αυλή του σχολείου.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε ανθρώπους και ζώα. Και οι δύο πλευρές διεκδικούν το νερό. Έτσι καταγράφουν τις ανάγκες τους και κατόπιν εκπρόσωπος της κάθε ομάς ανακοινώνει τα επιχειρήματα για τη χρήση του νερού. Το ποτάμι Ζυγάκτης που μπορεί να είναι ο συντονιστής, θα αποφασίσει ποια πλευρά θα χρησιμοποιήσει το νερό του χωρίς να το ρυπαίνει και χωρίς να το σπαταλά.

«Βρες το ποτάμι»

Γιατί: Να αντιληφθεί η ομάδα ότι το νερό συνδέεται με τη ζωή, να ασκηθεί στην παρατήρηση σε φυσικό περιβάλλον.

Που: Έξω από το συνεδριακό κέντρο της Λυδίας.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Μόλις φτάσει η ομάδα στο συνεδριακό κέντρο της Λυδίας, θα χωριστεί σε υποομάδες των πέντε ατόμων. Επιτόπου θα τους ζητηθεί να εντοπίσουν τον ποταμό Ζυγάκτη που βρίσκεται κάπου κοντά χωρίς να μετακινηθούν, χωρίς δηλαδή να μπορούν να ακούσουν τη ροή του νερού ή να δουν το ποτάμι. Οι

ομάδες θα συζητήσουν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και κατόπιν πρέπει να υποδείξουν την περιοχή που πιθανολογούν ότι ρέει το ποτάμι και το λόγο που τους οδήγησε στη σκέψη αυτή.

«Άκου το ρέμα»

Γιατί: Να οξύνουν τα μέλη της ομάδας τις αισθήσεις, να μάθουν να προσανατολίζονται στο χώρο.

Που: Κοντά στον ποταμό Ζυγάκτη.

Υλικά: Ένα μεγάλο πανί, κάρτες δύο διαφορετικών χρωμάτων.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε δυο υποομάδες με ίδιο αριθμό ατόμων που μπαίνουν σε δυο γραμμές, το ένα άτομο πίσω από το άλλο. Σε όλα άτομα δίνεται μια κάρτα που έχει διαφορετικό χρώμα για κάθε υποομάδα. Στα δυο πρώτα άτομα στις γραμμές, δένονται τα μάτια και αυτά να βαδίσουν ορισμένα μέτρα και να ρίξουν την κάρτα τους σε ένα κομμάτι ύφασμα που έχει τοποθετηθεί κοντά στις όχθες του Ζυγάκτη. Μόνο ο θόρυβος από τη ροή του ποταμού τους καθοδηγεί. Με το σφύριγμα πετάνε την κάρτα και συνεχίζουν τα επόμενα άτομα. Στο τέλος ο εκπαιδευτικός μετράει τις κάρτες της κάθε ομάδας στο ύφασμα και ανακοινώνει τη νικήτρια ομάδα.

«Λεξοκνηγητό»

Γιατί: Να εμπεδώσουν τα μέλη της ομάδας ότι το νερό είναι απαραίτητο σε όλους τους ζωντανούς οργανισμούς.

Που: Έξω από το Βαπτιστήριο της Λυδίας.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Άνθρωποι και ζώα είναι χωρισμένοι σε δυο ομάδες και βρίσκονται σε δυο γραμμές που έχουν μέτωπο η μια την άλλη σε απόσταση τριών μέτρων. Όταν ο εκπαιδευτικός λέει μια λέξη που αφορά τα ζώα, τότε αυτά κυνηγούν τους ανθρώπους μέχρι το σφύριγμα. Όσους πιάσουν γίνονται ζώα και πηγαίνουν στην αντίστοιχη γραμμή. Όταν ο

εκπαιδευτικός πει μια λέξη που αφορά τους ανθρώπους, αυτοί κυνηγούν τα ζώα με τους ίδιους κανονισμούς. Όταν τέλος ο εκπαιδευτικός λείει μια λέξη που αφορά τόσο τους ανθρώπους, όσο και τα ζώα, τότε πρέπει να δώσουν τα χέρια (ενδεικτικές λέξεις / εκφράσεις: σπατάλη, ρύπανση, κολύμπι, έρευνα τροφής, φώλιασμα, δροσιά, αποξήρανση, αναγκαίο για τη ζωή).

«Τι θα γινόταν αν...»

Γιατί: Να εμποδίσουν τα μέλη της ομάδας ότι το νερό είναι απαραίτητο σε όλους τους ζωντανούς οργανισμούς.

Που: Έξω από το Βαπτιστήριο της Λυδίας.

Υλικά: Ένα σχοινί 5 μέτρων.

Πως: Τα μέλη της ομάδας παίρνουν θέση γύρω από ένα σχοινί μήκους πέντε μέτρων που συμβολίζει ένα ποτάμι. Το κάθε άτομο πρέπει να ταυτιστεί με ένα ζώο, ψάρι, έντομο, θάμνο, φυτό, δέντρο που βρίσκεται μέσα ή κοντά στο ποτάμι. Ανακοινώνεται κατόπιν από τον εκπαιδευτικό, ότι οι άνθρωποι αποφάσισαν να πάρουν το νερό του ποταμού για τις καλλιέργειες τους και έτσι το ποτάμι μετατρέπεται σε ξεροχείμαρρο. Το κάθε άτομο παίρνει το λόγο και λείει στην ομάδα τον αντίκτυπο που έχει η απόφαση των ανθρώπων για το ζώο ή το δέντρο που εκπροσωπεί.

«Δίπλα στο ποτάμι»

Γιατί: Να εντοπίσουν και να αξιολογήσουν τα μέλη τη ομάδας τις αειφορικές δραστηριότητες δίπλα στο ποτάμι.

Που: Έξω από το Βαπτιστήριο της Λυδίας.

Υλικά: Φωτοτυπίες από την κάρτα του Παραρτήματος στη σελίδα 82.

Πως: Ομάδες των 5 ατόμων εντοπίζουν στην κάρτα της σελίδας του Παραρτήματος, ανθρώπινες δραστηριότητες ήπιου χαρακτήρα μέσω των οποίων μπορούν να βρεθούν σε ένα ποτάμι ή μια λίμνη χωρίς να ενοχλήσουν τα ζώα ή

να ρυπάνουν το περιβάλλον. Η κάθε ομάδα πρέπει να καταγράψει τις ασχολίες αυτές, να συμπληρώσει άλλες και να τις παρουσιάσει.

«Σκυταλοδρομία νερού»

Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας την καθημερινή τους ευθύνη στη διαχείριση του νερού, να συνεργαστούν αποτελεσματικά.

Που: Έξω από το Βαπτιστήριο της Λυδίας, στην αυλή του σχολείου.

Υλικά: 2 μικρά δοχεία, 4 όμοια δοχεία, νερό.

Πως: Τα μέλη της ομάδας χωρίζονται στα δύο. Τοποθετούνται το ένα πίσω από το άλλο σε δύο γραμμές. Τα πρώτα άτομα από τις δύο γραμμές γεμίζουν ένα μικρό δοχείο με νερό από ένα μεγαλύτερο δοχείο που έχουν μπροστά τους. Το νερό με τον τρόπο αυτό πρέπει να μεταφερθεί μέχρι το τέλος της γραμμής χέρι-χέρι προς τα πίσω. Το τελευταίο άτομο αδειάζει όσο νερό έμεινε σε δοχείο που έχει στα πόδια του και ξαναδίνει το άδειο μικρό δοχείο, χέρι-χέρι μπροστά, για να συνεχιστεί η ίδια διαδικασία. Κερδίζει η ομάδα που σε χρόνο καθορισμένο έχει γεμίσει το τελευταίο δοχείο με περισσότερο νερό. Ακολουθεί συζήτηση για τη σπατάλη νερού και τους τρόπους περιορισμού της.

«Φουσκωμένο ποτάμι»

Γιατί: Να επιλύσουν τα μέλη της ομάδας ένα πρόβλημα, να συνεργαστούν δημιουργικά.

Που: Έξω από το Βαπτιστήριο της Λυδίας.

Υλικά: Ένα ξύλο μήκους 1-2 μέτρων.

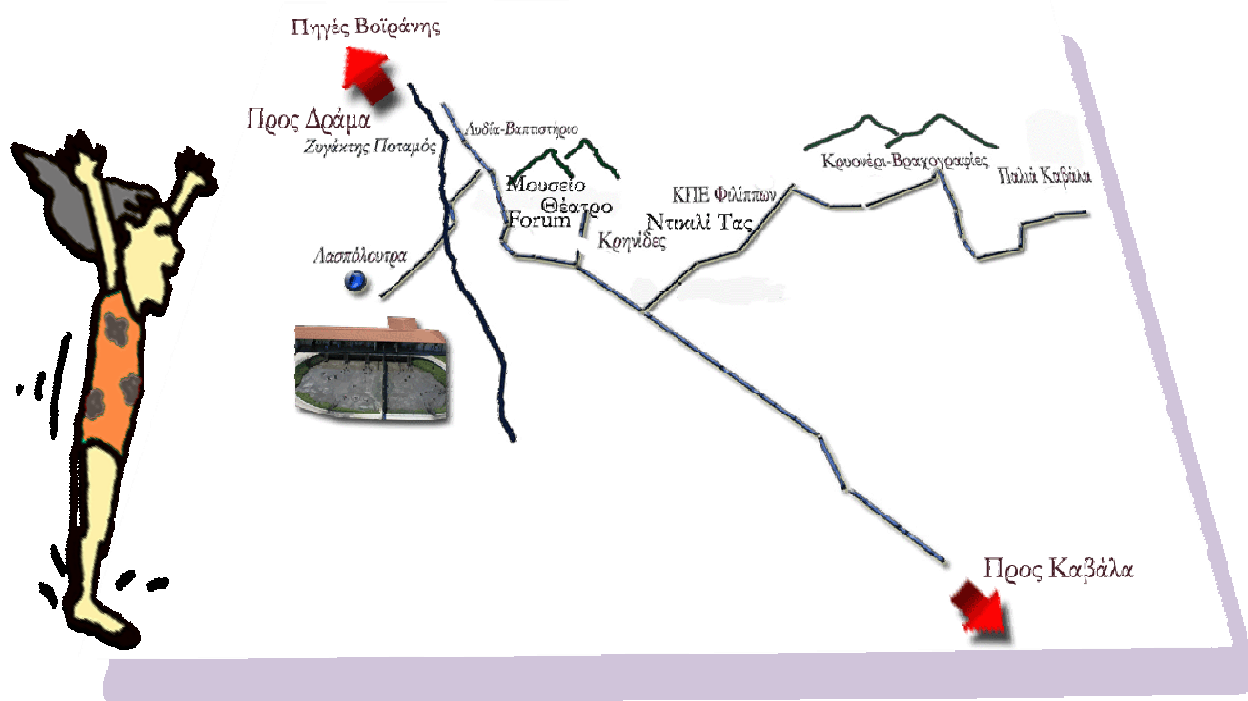
Πως: Ο συντονιστής ανακοινώνει στην ομάδα ότι ο Ζυγάκτης ποταμός μετά από συνεχείς βροχές έχει «φουσκώσει», δηλαδή η στάθμη του νερού έχει ανέβει πολύ. Για το λόγο πρέπει να κατασκευαστεί μια γέφυρα από την οποία θα πρέπει να περάσουν όλα τα άτομα της ομάδας. Η βοήθεια που δίνεται είναι ότι πρέπει να

αναζητήσουν ένα ξύλο μήκους περίπου 1 - 2 μέτρων που θα πρέπει να το κρατήσουν σε ύψος 1 μέτρου (ανάλογα με το ύψος και την ηλικία των μελών της ομάδας). Από πάνω θα περάσουν όλα τα άτομα χωρίς να το ακουμπήσουν. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει κάποια άτομα που μπορούν να βρισκονται και στις δύο πλευρές της «γέφυρας», να βοηθήσουν.

Λασπόλουτρα Κρηνίδων

Τα λασπόλουτρα Κρηνίδων βρίσκονται κοντά στο Βαπτιστήριο της Λυδίας. Είναι από τα πιο γνωστά σε όλη την Ελλάδα για όσους αντιμετωπίζουν προβλήματα υγείας, αλλά και για αισθητικούς λόγους.

Θεραπευτικός πηλός είναι ο πηλός (λάσπη) που ασκεί στους ανθρώπους θεραπευτική δράση. Συγκεκριμένα η πηλοθεραπεία στα Λασπόλουτρα Κρηνίδων βοηθάει στην αντιμετώπιση χρόνιων ρευματοπαθειών, γυναικολογικών παθήσεων, παθήσεων του δέρματος, χρόνιων δερματοπαθειών κλπ.

Οι ιαματικές ιδιότητες της λάσπης είναι γνωστές στην περιοχή από παλιά, όπως φαίνεται και από την ύπαρξη παλιού κτίσματος που σώζεται κοντά στα λουτρά.

Τα θέματα που μπορούν να απασχολήσουν τις ομάδες που θα επισκεφθούν το πηλοθεραπευτήριο των Κρηνίδων είναι:

- Η θεραπευτική δράση του πηλού και του ιαματικού νερού στο ανθρώπινο σώμα (μηχανικά και χημικά).
- Το αποτέλεσμα που έχει στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον, η πηλοθεραπεία σε σχέση με τις παραδοσιακές μεθόδους θεραπείας.
- Η προστασία των υπόγειων ιαματικών νερών.
- Οι ωφέλειες της τοπικής κοινωνίας από την ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού.

Πριν την επίσκεψη:

✓ Διαβάστε στο διαδίκτυο πληροφορίες για την πηλοθεραπεία και το θερμαλισμό: <http://www.pilotherapia.gr/>, <http://www.thermalsprings.gr/>

✓ Δημιουργήστε ένα χάρτη της Ελλάδας με τις αναγνωρισμένες ιαματικές πηγές.

✓ Συγκεντρώστε πληροφορίες για εναλλακτικές θεραπείες.

Δραστηριότητες στα Λασπόλουτρα Κρηνίδων

«Χάρτης»

Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας τις απειλές για τις φυσικές ιαματικές πηγές.

Που: Στο χώρο γύρω από το πηλοθεραπευτήριο

Υλικά: Φύλλα χαρτιού για τις ομάδες

Πως: Κατά την επίσκεψή σας στο πηλοθεραπευτήριο των Κρηνίδων μπορείτε να πραγματοποιήσετε μια εξόρμηση στην περιοχή. Σε ομάδες των πέντε ατόμων καταγράψτε τους κινδύνους για την ποιότητα του υπόγειου ιαματικού νερού. Σε ένα χάρτη η κάθε ομάδα πρέπει να αποτυπώσει τα σημεία που συνιστούν κινδύνους, την απόσταση και τον προσανατολισμό σε σχέση με το πηλοθεραπευτήριο. Κατόπιν θα πρέπει να προτείνουν λύσεις για την εξάλειψη

των κινδύνων αυτών ή μέτρα για τον περιορισμό της υποβάθμισης της περιβαλλοντικής όχλησης.

«Συνεντεύξεις»

Γιατί: Να σκιαγραφήσουν τα μέλη της ομάδας το προφίλ των ατόμων που κάνουν πηλοθεραπεία, να αναπτύξουν επικοινωνιακές δεξιότητες.

Που: Έξω από το πηλοθεραπευτήριο

Υλικά: φύλλα χαρτιού για τις ομάδες

Πως: Ομάδες των 5 ατόμων πρέπει να ολοκληρώσουν συνεντεύξεις με λουόμενους που βρίσκονται στο χώρο των λασπόλουτρων. Η κάθε ομάδα πρέπει να βρει συγκεκριμένες πληροφορίες όπως ηλικία, τόπος προέλευσης, φύλο, ασθένεια, αριθμός λουτρών, βαθμός ικανοποίησης από την πηλοθεραπεία. Κατόπιν η κάθε ομάδα επεξεργάζεται το υλικό και παρουσιάζει την έρευνα της.

«Βρες τη βρύση»

Γιατί: Να γνωρίσουν τα μέλη της ομάδας τις ιδιότητες του ιαματικού νερού, να προσανατολιστούν στο χώρο.

Που: Έξω από το πηλοθεραπευτήριο.

Υλικά: Μια κάρτα με βασικές πληροφορίες

Πως: Ομάδες των 5 ατόμων θα αναζητήσουν εντός του χώρου της

Δημοτικής Επιχείρησης των Λασπόλουτρων τη βρύση με το ιαματικό νερό. Για τις ανάγκες των λουόμενων υπάρχουν δεκάδες εξωτερικές βρύσες. Τα μέλη των ομάδων πρέπει να αντιληφθούν όμως ότι από μια βρύση τρέχει ιαματικό νερό. Αυτό προκύπτει από τη διαφορετική θερμοκρασία του νερού, τη διαφορετική γεύση και τέλος από το γεγονός ότι υπάρχει συνεχής ροή. Η ομάδα που βρίσκει τη βρύση καλεί όλες τις άλλες να γευτούν το νερό και να συζητήσουν για τις ιδιότητες του με βάση κάρτα με πληροφορίες που έχει ο εκπαιδευτικός.

«Θεραπευτικός κύκλος»

Γιατί: Να μάθουν τα μέλη της ομάδας ποιες ασθένειες θεραπεύονται με την πηλοθεραπεία και ποια είναι τα συμπτώματά τους.

Που: Στο χώρο απέναντι από την κεντρική είσοδο.

Υλικά: Μικρές κάρτες με πληροφορίες.

Πως: Ο εκπαιδευτικός πριν τη δραστηριότητα υπενθυμίζει τις ασθένειες για τις οποίες υπάρχουν ενδείξεις θεραπείας. Μοιράζει σε κάθε μέλος μια μικρή κάρτα με μια ασθένεια και τα συμπτώματά της. Απλώνει τα χέρια και λέει «στα δεξιά μου έχω άτομα (ενδεικτικά) με χρόνιες ρευματοπάθειες και στα αριστερά μου άτομα με δερματοπάθειες». Όσα άτομα έχουν αντίστοιχες κάρτες ενώνουν τα χέρια. Τα τελευταία από κάθε πλευρά πρέπει με τη σειρά τους να θυμηθούν τις υπόλοιπες ασθένειες και να καλέσουν άτομα. Με τον τρόπο αυτό ο κύκλος θα κλείσει. Με ένα μπαλάκι που πετιέται μέσα στον κύκλο, το κάθε άτομο λέει γιατί έχει έρθει στα λασπόλουτρα Κρηνίδων (οι πληροφορίες για κάθε ασθένεια βρίσκονται στις κάρτες που έχουν πάρει τα μέλη της ομάδας).

Σημείωση: Οι θεραπευτικές ενδείξεις των λασπόλουτρων αφορούν: χρόνιες ρευματοπάθειες, παθήσεις του δέρματος, γυναικολογικές παθήσεις, σπονδυλαρθρίτιδες, χρόνιες δερματοπάθειες, ουρική αρθρίτιδα, έκζεμα, ψωρίαση, χρήση ως καλλυντικό σκεύασμα.

«Η λάσπη μας ενώνει»

Γιατί: Να αναπτυχθεί μέσα στην ομάδα συνεργατικό κλίμα, να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη μεταξύ των μελών της.

Που: Κάτω από δέντρα, έξω από το πηλοθεραπευτήριο.

Υλικά: Χοντρό σχοινί.

Πως: Με ένα σχοινί περίπου 10 μέτρων “σχηματίζεται” η δεξαμενή με τον πηλό που είναι μια γωνία με δύο πλευρές πέντε μέτρων η καθεμία και άνοιγμα δύο μέτρων. Ανά δύο άτομα, τα μέλη της ομάδας ξεκινούν από τη γωνία και ενώνοντας τις παλάμες τους προχωρούν

κατά μήκος των σχοινιών από την εξωτερική τους πλευρά. Αυτό γίνεται όλο και πιο δύσκολο καθώς οι πλευρές της «δεξαμενής πηλού» απομακρύνονται. Κάποια στιγμή οι πλευρές της γωνίας αποκλίνουν μεταξύ τους και το ζευγάρι κινδυνεύει να πέσει στη «λάσπη», εθελοντές ανά δύο ή τρία άτομα θα προχωρούν μαζί με το ζευγάρι κάτω από τα απλωμένα χέρια στηρίζοντας το, ώσπου να φτάσει στο τέρμα.

«Εργάτες λάσπης»

Γιατί: Να αναδειχθεί η ιαματική δράση της λάσπης των Κρηνίδων, να αναπτυχθεί συνεργατικό κλίμα.

Που: Στο χώρο απέναντι από την κεντρική είσοδο.

Υλικά: Χαρτόνια από κούτες, σπάγκοι, κουπάκια.

Πως: Ο συντονιστής αναφέρεται στις ευεργετικές ιδιότητες της λάσπης των Φιλίππων. Η λάσπη πρέπει να μεταφερθεί από τους εργάτες στη δεξαμενή όπου βρίσκονται οι ασθενείς. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των μελών κάθε ομάδας. Σε ένα σκληρό χαρτόνι 20 X 20 εκατοστά δένουμε στις γωνίες από μικρές τρύπες 4 σπάγκους μήκους 2 μέτρων ο καθένας. Αν ο συντονιστής επιθυμεί μεγαλύτερη ομάδα, μπορεί να χρησιμοποιήσει χαρτόνι σε σχήμα κύκλου με περισσότερες τρύπες. Πάνω στο χαρτόνι τοποθετείται ένα κουπάκι με λασπόνερο. Η ομάδα πρέπει με συντονισμένες κινήσεις να σηκώσει και να κρατήσει σταθερό το χαρτόνι με το κουπάκι τραβώντας τους σπάγκους και μεταφέροντας το στην τοποθεσία που έχει ορίσει ο συντονιστής.

«Μέσα στη λάσπη»

Γιατί: Να εξοικειωθούν τα μέλη της ομάδας με τις συνθήκες που επικρατούν στη δεξαμενή με τον πηλό, να ασκηθούν, να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες.

Που: Στο χώρο απέναντι από την κεντρική είσοδο (το έδαφος πρέπει προηγουμένως να ελεγχθεί από το συντονιστή, καθώς τα μέλη της ομάδας θα συρθούν).

Υλικά: Χοντρό σχοινί τουλάχιστον 10 μέτρων.

Πως: Οι λουόμενοι μέσα στη δεξαμενή λάσπης των Κρηνίδων μετακινούνται με τη βοήθεια σκοινιών. Αυτό συμβαίνει γιατί η λάσπη είναι παχύρρευστη. Ο συντονιστής δένει ένα σκοινί ορειβασίας στη βάση των κορμών δύο δέντρων και καλεί τα μέλη της ομάδας να συρθούν και να προσπαθήσουν να μετακινηθούν μόνο με το τράβηγμα των σχοινιών. Όταν όλα τα μέλη της ομάδας καταλάβουν κάποια θέση στο σχοινί. Τότε αρχίζουν και συζητούν μεταξύ τους, όπως συνήθως κάνουν και οι πραγματικοί λουόμενοι. Μετά από πέντε λεπτά το κάθε άτομο, ανακοινώνει κάτι που έμαθε από το διπλανό του.

«Πράσινο στην υγεία»

Γιατί: Να οξύνουν τα μέλη της ομάδας την παρατηρητικότητα τους, να αναπτύξουν την αίσθηση της αντίληψης του χώρου, να καλλιεργήσουν τη φαντασία τους, να συνεργαστούν.

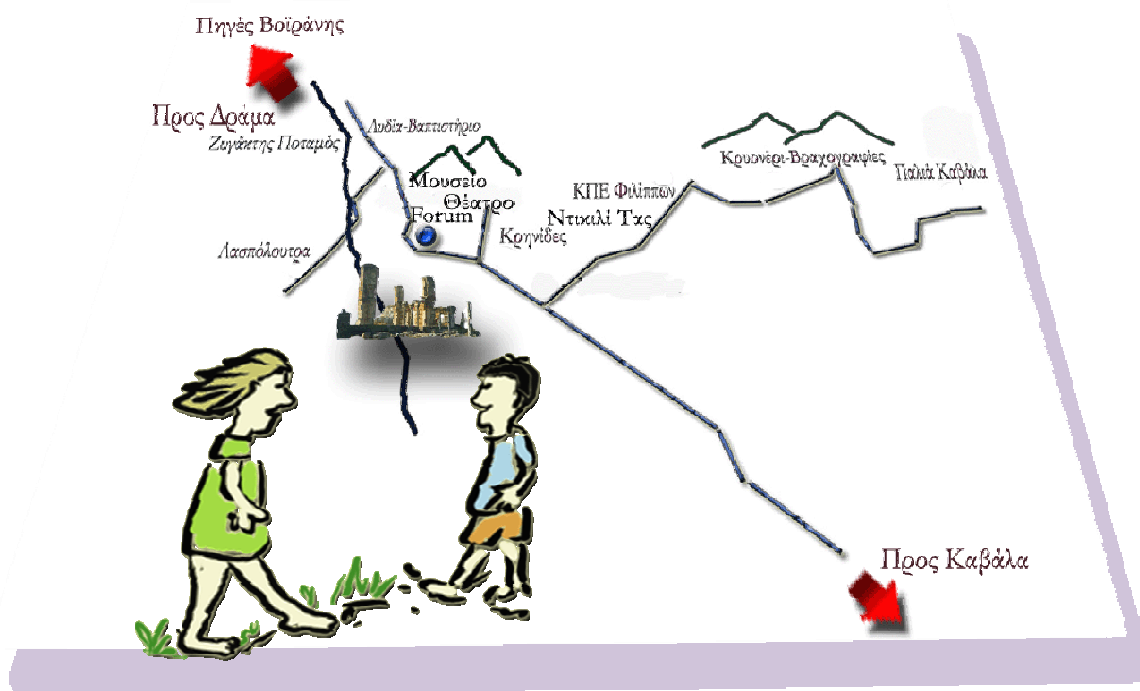
Που: Στον περιφραγμένο χώρο των λασπόλουτρων, στο χώρο απέναντι από

την κεντρική είσοδο.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού Α4.

Πως: Η Διοίκηση της Δημοτικής Επιχείρησης Λασπόλουτρων Κρηνίδων αναθέτει σε ομάδες των πέντε ατόμων μια αρχιτεκτονική μελέτη για την καλύτερη αξιοποίηση του περιβάλλοντος χώρου. Η μόνη προϋπόθεση που τίθεται είναι η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση του πράσινου που υπάρχει γύρω από το πηλοθεραπευτήριο και απέναντι από την κύρια είσοδο στην έκταση με τα πλατάνια. Η κάθε ομάδα θα συζητήσει, θα σχεδιάσει τις προτάσεις της και τέλος θα τις παρουσιάσει σε όλες τις υπόλοιπες ομάδες. Τα σχέδια μπορούν να παραδοθούν σε εκπρόσωπο της Δημοτικής Επιχείρησης.

8. Αγορά (Forum) και καταστήματα στην αρχαία πόλη των Φιλιππων

Η αγορά (Forum) βρίσκεται στο κέντρο της αρχαίας πόλης. Είναι ο μεγαλύτερος ανοιχτός χώρος στην αρχαία πόλη, εκεί όπου συγκεντρώνονταν οι κάτοικοι, όπως και στις σημερινές πλατείες. Ο όρος «Αγορά» προέρχεται από το ρήμα αγείρω που σημαίνει συγκεντρώνω. Ως κέντρο της δημόσιας ζωής φιλοξενούσε λειτουργίες και κτίρια με οικονομικό, πολιτικό και θρησκευτικό χαρακτήρα. Την περίμετρο της αγοράς διέτρεχε στοά και γύρω από αυτήν υπήρχαν δημόσια κτίρια, όπως ναοί, βιβλιοθήκη, χώροι Διοίκησης.

Στην εξωτερική πλευρά της αγοράς, δηλαδή η πλευρά που βλέπουμε απέναντι μας, όταν μπαίνουμε στον αρχαιολογικό χώρο, βρισκόταν ένα διώροφο κτίσμα

όπου στεγάζονταν εμπορικά καταστήματα. Σήμερα σώζονται ερείπια από μονόχωρα ισόγεια, το ένα δίπλα στο άλλο. Στα καταστήματα πωλούνταν ψάρι, κρέας, αρώματα, σιτάρι, κρασί και λάδι, όλα προϊόντα από τους κάμπους της Ανατολικής Μακεδονίας και τις ακτές της Θράκης.

Τα θέματα που μπορούν να απασχολήσουν τις ομάδες που θα επισκεφθούν την Αρχαία Αγορά και τα καταστήματα στην αρχαία πόλη των Φιλίππων είναι:

- Η ποικιλία και η προέλευση των προϊόντων που πωλούνταν στην αγορά.
- Ο κύκλος παραγωγής, μεταφοράς, εμπορίας των προϊόντων στα καταστήματα, πόσο επηρέαζε το περιβάλλον.
- Τα θέματα που απασχολούσαν τους πολίτες που βρίσκονταν στο Forum της αρχαίας πόλης.
- Οι δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνταν τα παιδιά που έφεραν οι γονείς που έρχονταν στο κέντρο των Φιλίππων για να αγοράσουν ή να πουλήσουν προϊόντα.
- Τι είδους υλικά χρησιμοποιούνταν για την κατασκευή δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων και υποδομών (λουτρών, δρόμων, στοών). Πόσο επηρέαζαν το περιβάλλον.
- Οι προσδοκίες των ανθρώπων της εποχής εκείνης από τη ζωή τους.

Πριν την επίσκεψη:

- ✓ Δείτε στο διαδίκτυο πληροφορίες για τον αρχαιολογικό χώρο:
<http://users.otenet.gr/~filippi/history1.html>

<http://www.egnatia.eu/files/maps/NATURA2000map.jpg>

- ✓ Βρείτε έναν τοπογραφικό χάρτη της αρχαίας πόλης και εντοπίστε τα κυριότερα μνημεία.
- ✓ Προσπαθήστε να σχεδιάσετε τον περιβάλλοντα χώρο όπου υπήρχαν έλη και ρέματα.
- ✓ Ενημερωθείτε για τους πολιτισμούς που κυριάρχησαν στην περιοχή.
- ✓ Για τον προσανατολισμό των μελών της ομάδας στον αρχαιολογικό χώρο των Φιλίππων, βρείτε πανοραμικές

φωτογραφίες και σημειώστε τα κυριότερα σημεία που σχετίζονται με τις δραστηριότητες που ακολουθούν.

Δραστηριότητες στην αγορά και στα καταστήματα της αρχαίας πόλης

Φιλίππων

«Παρατηρώ τα υλικά»

Γιατί: Να αντιληφθούν τα μέλη της ομάδας τη χρήση φιλικών προς το περιβάλλον οικοδομικών υλικών, να αυξήσουν την παρατηρητικότητά τους.

Που: Γύρω από το Forum.

Υλικά: Φύλλα εργασίας.

Πως: Ομάδες των πέντε ατόμων θα πρέπει να συμπληρώσουν το φύλλο εργασίας που ακολουθεί. Κατόπιν οι ομάδες ανακοινώνουν το αποτέλεσμα της έρευνας.

Παρατηρήστε τα υλικά κατασκευής των κτισμάτων στον αρχαιολογικό χώρο. Τι είδους υλικά ανακαλύψατε;

.....

Ποιος νομίζετε ότι είναι ο τύπος προέλευσης αυτών των υλικών;

.....

Συγκρίνετε τα παραπάνω υλικά με τα υλικά κατασκευής των σύγχρονων κτισμάτων (διάρκεια ζωής, συσχετισμός με το φυσικό περιβάλλον, αισθητική, λειτουργικότητα, πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα.....)

.....

«Ω, θεά Τύχη»

Γιατί: Να αξιολογήσουν τα μέλη της ομάδας τα πιο κρίσιμα οικολογικά προβλήματα.

Που: Μπροστά στο άγαλμα της Θεάς Τύχης.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού A4.

Πως: Μπαίνετε στον αρχαιολογικό χώρο και έχετε μπροστά σας το Forum. Στρίβετε δεξιά κατά μήκος της αρχαίας Εγνατίας Οδού, ώσπου να φτάσετε σε κεκλιμένο επίπεδο. Κατεβαίνετε στο Forum και βλέπετε λίγα μέτρα πιο πέρα το ακέφαλο το άγαλμα της θεάς Τύχης που κάθεται σε θρόνο. Τα μέλη της ομάδας ανά 5 άτομα θα πρέπει να προβληματιστούν για την ύπαρξη του αγάλματος. Υπάρχουν ακόμη και σήμερα προστάτες των πόλεων; Τι είδους κίνδυνοι απειλούσαν την πόλη των Φιλίππων; Ποιοι ήταν αυτοί που ζητούσαν την εύνοια της θεάς; Καθώς βρίσκονται στο άγαλμα ας ζητήσουν κάτι από τη θεά που σχετίζεται με τα κρίσιμα οικολογικά ζητήματα της εποχής μας. Θα πρέπει να αξιολογήσουν τα πιο σημαντικά και να ετοιμάσουν ένα παρακλητικό κείμενο ζητώντας την εύνοια της τύχης. Το κείμενο αυτό μπορεί να διαβαστεί από μέλη της ομάδας.

«Επιτραπέζια παιχνίδια»

Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας την αξία απλών παιχνιδιών και να τα συγκρίνουν με τα σύγχρονα.

Που: Στο χώρο μπροστά από τη Βασιλική Β.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού A4.

Πως: Ομάδες των πέντε ατόμων θα πρέπει να αναζητήσουν τα επιτραπέζια παιχνίδια που έχουν σκαλιστεί πάνω σε μάρμαρα κυρίως στην περιοχή του εμπορικού κέντρου. Στην έρευνά τους πρέπει να υποθέσουν, ποιοι τα χάραξαν και για ποιο λόγο; Ακόμη πρέπει να τα συγκρίνουν με τα σημερινά επιτραπέζια παιχνίδια. Θα καταγράψουν τις ομοιότητες και τις διαφορές. Τέλος θα πρέπει να αποτυπώσουν σε χαρτί τα επιτραπέζια παιχνίδια και τους πιθανούς κανόνες διεξαγωγής τους.

«Η αγαπημένη μου γωνιά»

Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας τη λειτουργικότητα της αρχαίας πόλης, να αναπαραστήσουν την καθημερινή κοινωνική ζωή.

Που: Στο Forum.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Στο διαδίκτυο μπορούν να βρεθούν πολλές εικόνες και χάρτες του διοικητικού και οικονομικού κέντρου της πόλης των Φιλίππων. Ομάδες των πέντε ατόμων μπορούν να επιλέξουν κάποιο κτίριο ή ιδιαίτερο χώρο (βιβλιοθήκη, ναός, κρήνες, στοά, εμπορικά καταστήματα, Εγνατία Οδός, Παλαιόστρα, Βασιλική Β΄) και να παρουσιάσουν στην ολομέλεια τη χρήση του. Η παρουσίαση πραγματοποιείται στο πλαίσιο θεατρικού παιχνιδιού μέσα από το οποίο θα αναδεικνύεται πως οι πολίτες χρησιμοποιούσαν το συγκεκριμένο χώρο.

«Οι πολίτες αποφασίζουν»

Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας τη σημασία του δημοκρατικού διαλόγου στη λήψη αποφάσεων για τη ζωή στην πόλη.

Που: Στο Forum.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε δύο υποομάδες που εκπροσωπούν 2 διαφορετικές απόψεις σχετικά με ένα σημαντικό θέμα που αφορά την πόλη και για το οποίο πρέπει να ληφθεί απόφαση στη βάση της πλειοψηφίας. Για το λόγο αυτό οι δύο υποομάδες πρέπει να καταγράψουν τα επιχειρήματά τους και να επιλέξουν έναν εκπρόσωπό τους να τα δημοσιοποιήσει στο κέντρο του Forum. Στο τέλος, τα μέλη τους πρέπει να αποφασίσουν με μυστική ψηφοφορία η οποία και θα καταδείξει ποια πλευρά υπερίσχυσε.

«Μια μέρα στην αρχαία αγορά»

Σκοπός: Να επισημάνουν τα μέλη της ομάδας τη σύγχρονη υπερκατανάλωση αγαθών.

Που: Στα εμπορικά καταστήματα της αρχαίας πόλης.

Υλικά: Μπογιές, χαρτόνι.

Πως: Στην εξωτερική πλευρά του Forum

απέναντι από τη Βασιλική Β', βρίσκονται ερείπια των εμπορικών καταστημάτων της πόλης των Φιλίππων, το ένα δίπλα στο άλλο. Πριν την επίσκεψη στο χώρο, ομάδες των 5 ατόμων θα πρέπει, έχοντας υπόψιν το εκπαιδευτικό υλικό του ΚΠΕ Φιλίππων στο πλαίσιο του προγράμματος «Με το Φειδία το φιδάκι στο αρχαίο μαγαζάκι», να σχεδιάσουν το δικό τους εμπορικό κατάστημα. Συγκεκριμένα η κάθε ομάδα πρέπει να ζωγραφίσει την πρόσοψη και την πινακίδα, να αποφασίσει για τα εμπορεύματα και τους προμηθευτές. Κατά την επίσκεψη στον αρχαιολογικό χώρο η κάθε ομάδα μπαίνει σε ένα εμπορικό κατάστημα, έχοντας την πινακίδα της και προϊόντα που αναγράφονται σε χαρτόνια. Επιτόπου, μετά το τέλος του παιχνιδιού, η ολομέλεια συζητά για τις διαφορές από τη σύγχρονη λειτουργία της αγοράς.

«Το αόρατο νερό»

Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας την αξία του νερού σε κάθε εποχή και τη σημασία της ορθολογικής του χρήσης.

Που: Σε συγκεκριμένους χώρους που πρέπει να εντοπίσουν και να επισκεφθούν.

Υλικά: Απλό διάγραμμα με τους χώρους για να προσανατολιστούν οι ομάδες.

Πως: Τα μέλη της ομάδας χωρισμένα σε δύο, πρέπει να ανακαλύψουν το νερό που κυλούσε και τους χώρους όπου κυριαρχούσε για διάφορες χρήσεις στο κέντρο της πόλης των Φιλίππων. Για το λόγο αυτό θα χρειαστούν ένα διάγραμμα στο οποίο θα αναφέρονται οι κρήνες (στην ανατολική πλευρά του Forum), το Βαλανείο (δημόσιο λουτρό) και οι βεσπασιανές. Οι δύο ομάδες πρέπει να εντοπίσουν τους χώρους αυτούς και να καταγράψουν τη χρήση νερού για

διαφορετικές ανάγκες. Επίσης θα πρέπει να αναρωτηθούν για ποιους άλλους λόγους και σε ποιους χώρους χρησιμοποιούσαν νερό και τέλος αν η χρήση του νερού στην πόλη των Φιλιππων υποβάθμιζε την ποιότητα και την ποσότητα του. Τα αποτελέσματα της έρευνας ανακοινώνονται στο τέλος.

«Πιθάρι-ψυγείο»

Γιατί: Να συγκρίνουν οι ομάδες τους σύγχρονους τρόπους αποθήκευσης των προϊόντων με τους παραδοσιακούς.

Που: Σε αποθήκες του Επισκοπείου.

Υλικά: Φύλα χαρτιού, μολύβια.

Πως: Στην περιοχή του κτιρίου που ονομάζουμε Οκτάγωνο, αν πορευτείτε

ανατολικά, θα βρεθείτε σε κτίσματα που χαρακτηρίζονται από τους αρχαιολόγους ως αποθήκες. Στα ερείπιά τους μπορείτε να βρείτε πιθάκια. Δυο ομάδες πρέπει σε καθορισμένο χρόνο: 1) να μετρήσουν τον αριθμό των πιθαριών, 2) να αντιληφθούν το υλικό με το οποίο ήταν κατασκευασμένα και να πιθανολογήσουν τι περιείχαν. Στο τέλος του χρόνου η κάθε ομάδα πρέπει να δημοσιοποιήσει το αποτέλεσμα της έρευνας της. Κατόπιν όλοι μαζί θα συμμετάσχουν σε συζήτηση για τα σύγχρονα μέσα συντήρησης και αποθήκευσης και πόσο αυτά επιδρούν στο περιβάλλον.

«Βρες την Εγνατία»

Γιατί: Να αντιληφθεί η ομάδα τις περιβαλλοντικές οχλήσεις που δημιουργούνται από την κατασκευή ενός κλειστού δρόμου ταχείας κυκλοφορίας και τα οφέλη από την ταχύτερη μεταφορά επιβατών και προϊόντων.

Που: Στην αρχαία Εγνατία Οδό.

Υλικά: Χάρτης της Νέας και Αρχαίας Εγνατίας Οδού.

Πως: Καθώς κατεβαίνετε τη σκάλα για να βρεθείτε στο Forum, δεξιά και αριστερά, στον άξονα βορρά-νότου μπορείτε να δείτε μαρμάρινες πλάκες. Είμαστε στην αρχαία Εγνατία Οδό. Δύο ομάδες «ανιχνευτών» θα κατευθυνθούν δεξιά και αριστερά προκειμένου να καταγράψουν σημάδια από την κυκλοφορία οχημάτων πάνω στο δρόμο. Κατόπιν θα πρέπει να επισημάνουν τα θετικά και αρνητικά στοιχεία της κατασκευής και λειτουργίας του δρόμου και να τα συγκρίνουν με τη νέα Εγνατία Οδό. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να έχει μαζί του ένα χάρτη με την αρχαία και σύγχρονη χάραξη. Τα μέλη των ομάδων μπορούν να μιλήσουν για τις δικές τους ταξιδιωτικές εμπειρίες κατά μήκος της Εγνατίας Οδού.

«Είμαστε ό, τι τρώμε»

Γιατί: Να συγκρίνουν τα μέλη της ομάδας το περιεχόμενο της διατροφής κατά το παρελθόν και σήμερα, να αναγνωρίσουν την αξία της παραδοσιακής ελληνικής διαίτας.

Που: Στα εμπορικά καταστήματα της αρχαίας πόλης.

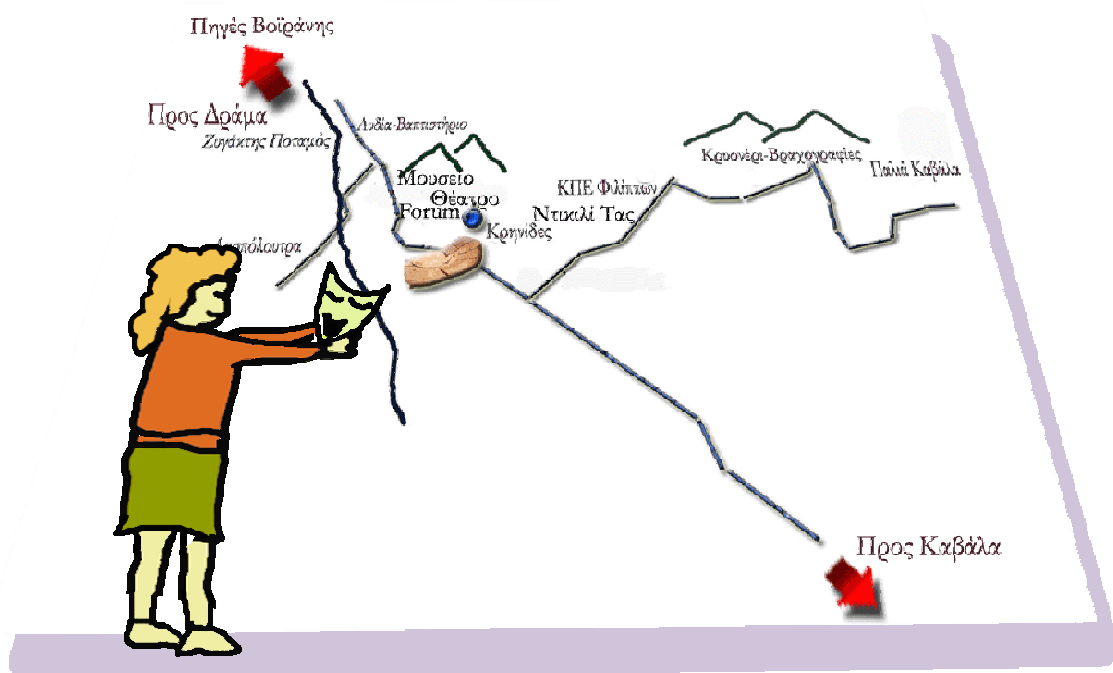
Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται στα δύο. Η μια υποομάδα ερευνά την προμήθεια πρώτων υλών για το φαγητό την αρχαία εποχή, περίοδο δηλαδή που λειτουργούσε η εμπορική αγορά και τα καταστήματα της πόλης των Φιλίππων και η άλλη υποομάδα ερευνά την προμήθεια των υλικών για την παρασκευή φαγητού σήμερα. Τα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν είναι: 1) τι περιείχε το τραπέζι την αρχαία εποχή και τώρα, 2) από πού προέρχονταν τα υλικά, 3) τι αποτελέσματα έχει για την υγεία των ανθρώπων η υιοθέτηση της συγκεκριμένης διαίτας, 4) ποιος είναι ο αντίκτυπος για το περιβάλλον (χρήσεις γης, ποιότητα νερού και εδάφους, ατμοσφαιρική ρύπανση).

Σημείωση: Η ομάδα που ερευνά τη διατροφή των αρχαίων κατοίκων πρέπει να γνωρίζει ότι η περιοχή γύρω από την πόλη των Φιλίππων ήταν γεμάτη έλη και ποτάμια και ότι οι αλιείς από τη θάλασσα μετέφεραν ψάρια στην αγορά των Φιλίππων. Όσο για τα προϊόντα της γης, κυριαρχούσαν το ψωμί, οι ελιές, τα λαχανικά και τα όσπρια. Σπάνια ήταν η κατανάλωση κρέατος.

8. Αρχαίο θέατρο Φιλίππων

Ανατολικά της αρχαίας πόλης των Φιλίππων, στους πρόποδες του λόφου της ακρόπολης, βρίσκεται το θέατρο που κατασκευάστηκε σε διάφορες φάσεις. Το πρώτο κτίσμα οικοδομήθηκε στην εποχή του Φιλίππου Β' (4ος αιώνας π. Χ.). Συνεχείς αλλαγές γίνονται κατά τη ρωμαϊκή περίοδο. Κατά τα μέσα του 3ου αιώνα μ. Χ. πραγματοποιούνται εκτεταμένες αλλαγές προκειμένου το θέατρο να είναι χώρος για θηριομαχίες και μονομαχίες. Το θέατρο που υπάρχει σήμερα και φιλοξενεί πολιτιστικές δραστηριότητες (θέατρο, χορό, τραγούδι), είναι αναστηλωμένο, δηλαδή αρχιτεκτονικά του μέλη έχουν αποκατασταθεί με παλιά ή νέα υλικά από τους αρχαιολόγους.

Οι ομάδες μπορούν να προβληματιστούν για θέματα όπως:

- Η σύνδεση της αρχιτεκτονικής εξέλιξης του θεάτρου με τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες.
- Οι ανθρώπινες ανάγκες που ικανοποιούνται από το θέατρο.
- Πως χρησιμοποιείται η μορφολογία της εδάφους (κλίση) για τη δημιουργία του (λάξευση στο βράχο της ακρόπολης των Φιλίππων).

Πριν την επίσκεψη:

- ✓ Δείτε στο διαδίκτυο http://www.diazoma.gr/gr/Page_04-01_AT-007.asp
<http://www.philippifestival.gr/>, http://www.tdpeae.gr/uploads/photos/40_2.jpg
http://www.tdpeae.gr/uploads/photos/40_1.jpg

- ✓ Βρείτε πληροφορίες για το πόσο σημαντικό ήταν το θέατρο στην αρχαία Ελλάδα και πόσο επηρέασε όλο τον κόσμο.
- ✓ Αναζητήστε πηγές για κακομεταχείριση ζώων που προσφέρουν θέαμα στη σύγχρονη εποχή.

Δραστηριότητες στο αρχαίο θέατρο Φιλίππων

«Λέξεις – κλειδιά»

Γιατί: Να αποδώσουν τα μέλη της ομάδας θεατρικά μια σκηνή από τη λειτουργία της αρχαίας εμπορικής αγοράς, να εκφραστούν καλλιτεχνικά, να συνεργαστούν.

Που: Στο αρχαίο θέατρο.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται στα δύο. Οι δύο μικρότερες ομάδες συμμετέχουν σε έναν θεατρικό διαγωνισμό για τη συγγραφή θεατρικού κείμενου και την παρουσίασή του στο αρχαίο θέατρο. Οι λέξεις κλειδιά που πρέπει να χρησιμοποιηθούν είναι:

Αγορά, πωλητές, τοπικά προϊόντα, πολίτες, κάρα, εμπορικά καταστήματα, ζύγισμα, φωνές, πήλινα δοχεία, υφάσματα, λάδι, κρασιά.

«Θεατρική διαδρομή»

Γιατί: Να ερευνήσουν τα μέλη της ομάδας την αρχαία γεωγραφία της περιοχής, τη μορφολογία του εδάφους, τις συνθήκες μετακίνησης των ανθρώπων.

Που: Η έρευνα πραγματοποιείται πριν την επίσκεψη στο αρχαίο θέατρο όπου θα παρουσιαστεί το αποτέλεσμα.

Υλικά: Σύγχρονος χάρτης Ν. Καβάλας, χάρτης με αρχαίες πόλεις.

Πως: Μια παρέα θεατρόφιλων από τα Φάγρητα και την Πέργαμο επισκέπτονται το θέατρο Φιλίππων για να παρακολουθήσουν μια θεατρική παράσταση. Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των 5 ατόμων που πρέπει να οργανώσουν το ταξίδι τους (αφετηρία-διαδρομή-τερματισμός). Κατά την παρουσίαση στο αρχαίο θέατρο θα πρέπει να παρουσιαστεί ένα πρόχειρο σχέδιο χάρτη, το μεταφορικό μέσο που θα χρησιμοποιήσουν, τις στάσεις που θα πραγματοποιήσουν, τα εφόδια που θα χρειαστούν).

«Μουσική παράσταση».

Γιατί: Να βιώσουν τα μέλη της ομάδας εμπειρίες από υπαίθρια μουσική παράσταση.

Που: Αρχαίο θέατρο Φιλίππων

Υλικά: Μικρά μουσικά όργανα.

(Η δραστηριότητα αυτή υλοποιείται εφόσον υπάρχουν στην ομάδα άτομα που γνωρίζουν μουσικά όργανα όπως μικρά έγχορδα, πνευστά, κρουστά) που μπορούν να μεταφερθούν κατά την επίσκεψη στο αρχαίο θέατρο).

Πως: Στο αρχαίο θέατρο τα μέλη της ομάδας κάθονται στο κίλο. Ο εκπαιδευτικός καλεί έναν έναν τους μουσικούς. Μετά το τέλος της μικρής συναυλίας, η ομάδα μαζεύεται στις μπροστινές θέσεις για να συζητήσει. Οι μουσικοί μιλούν για την εμπειρία τους σε ένα μεγάλο υπαίθριο θέατρο και οι θεατές για την ακουστική του χώρου και τη δυνατότητα να απολαμβάνουν ταυτόχρονα τη θέα προς τον κάμπο των Φιλίππων. Αν υπάρχουν μέλη της ομάδας που έχουν παρακολουθήσει συναυλίες σε ανάλογους χώρους, μπορούν να αναφέρουν τις εμπειρίες τους.

«Φυσική ορχήστρα»

Γιατί: Να καλλιεργηθεί το αισθητικό κριτήριο των μελών της ομάδας, να οξυνθούν οι αισθήσεις τους, να συνεργαστούν.

Που: Στον περιβάλλοντα χώρο του αρχαίου θεάτρου

Υλικά: Υλικά που θα συλλέξουν τα μέλη της ομάδας.

Πως: Ο συντονιστής ορίζει το χώρο όπου θα κινηθούν τα μέλη της ομάδας. Αποστολή τους είναι να αναζητήσουν υλικά που θα χρησιμοποιήσουν με οποιοδήποτε τρόπο για να βγάλουν ήχους. Σε έναν κύκλο κατόπιν συγκεντρώνεται η ομάδα και το κάθε μέλος παρουσιάζει το αυτοσχέδιο μουσικό όργανο. Ο συντονιστής τακτοποιεί τη θέση των μελών της ορχήστρας ανάλογα με τον ήχο (πέτρες, ξύλα, κλαδιά, φύλλα κλπ). Η ορχήστρα μεταβαίνει στο αρχαίο θέατρο όπου με βάση την καθοδήγηση του συντονιστή, δίνει τη συναυλία της με βάση ένα γνωστό μουσικό σκοπό.

Τίτλος: «Μικροί συγγραφείς»

Γιατί: Να αποκτήσουν τα μέλη της ομάδας βιωματικές εμπειρίες από θεατρική παράσταση σε ανοιχτό αρχαίο θέατρο, να επανασυνδεθούν με υπαίθριους χώρους.

Που: Στο αρχαίο θέατρο.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια.

Πως: Η ομάδα μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα κείμενο στο πλαίσιο του μαθήματος Νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας. Το κείμενο αυτό μπορεί να αφορά τη σχέση των ανθρώπων με το περιβάλλον (το δομημένο ή το φυσικό). Πάνω στο κείμενο αυτό μπορεί να αναπτύξει διαλόγους από την καθημερινή ζωή των ατόμων που απαρτίζουν την ομάδα. Οι διάλογοι αυτοί με μια μικρή προετοιμασία μπορούν να διαβαστούν στο θέατρο των Φιλίππων. (Για μικρότερες ηλικιακά ομάδες μπορούν τα παιδιά να ετοιμάσουν διαλόγους από τους μύθους του Αισώπου). Μετά τη θεατρική απόδοση, θεατές και ηθοποιοί συζητάνε για την εμπειρία τους. Τέλος ενθαρρύνονται να μεταφέρουν εμπειρίες από την παρακολούθηση θεατρικών έργων σε ανοιχτά θέατρα.

«Άνθρωποι και ζώα»

Γιατί: Να προβληματιστούν τα μέλη της ομάδας για τη διαχρονική εκμετάλλευση των ζώων από τους ανθρώπους.

Που: Στο αρχαίο θέατρο.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια.

Πως: Στα μέσα του 3^{ου} αι. μ.Χ το θέατρο των Φιλίππων λόγω της ρωμαϊκής κυριαρχίας μετατρέπεται σε αρένα όπου φιλοξενούνται μονομαχίες (ανάμεσα σε πολεμιστές) και θηριομαχίες (ανάμεσα σε ανθρώπους και άγρια ζώα αλλά και ανάμεσα σε ζώα). Η προέλευση των ζώων ποικίλει. Λύκοι και αρκούδες προέρχονταν από ευρωπαϊκά εδάφη, ενώ ύαινες, ελέφαντες, ρινόκεροι, κροκόδειλοι, λιοντάρια, τίγρεις από τις κτήσεις των ρωμαίων στην Αφρική.

Υποομάδες των 5 ατόμων θα γράψουν ένα μικρό κείμενο για ένα άγριο ζώο που πιάστηκε αιχμάλωτο στη Βόρεια Αφρική και μεταφέρθηκε στο θέατρο των Φιλίππων στο πλαίσιο μιας γιορτής. Τα μέλη τους μπορούν να περιγράψουν, χρησιμοποιώντας τη φαντασία τους, τις συνθήκες αιχμαλωσίας, μεταφοράς και τη στιγμή της εμφάνισης του ζώου στην ορχήστρα μπροστά σε χιλιάδες θεατές.

«Φεστιβάλ»

Γιατί: Να καλλιεργηθεί το αισθητικό κριτήριο της ομάδας, να ενισχυθεί το συνεργατικό κλίμα, να επανασυνδεθεί με υπαίθριους χώρους.

Που: Στο αρχαίο θέατρο.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια.

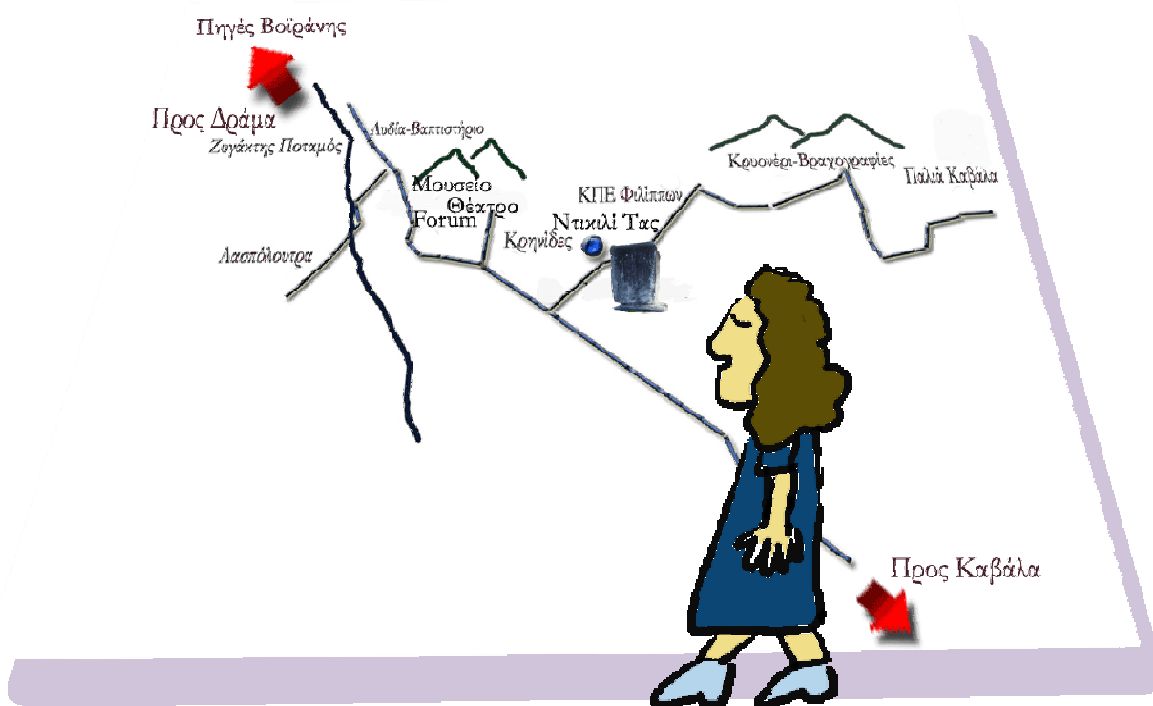
Πως: Έχουν περάσει 60 χρόνια από τη στιγμή που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το αρχαίο θέατρο Φιλίππων από σύγχρονο θεατρικό θίασο. Από τότε εκατοντάδες θεατρικές, μουσικές, χορευτικές παραστάσεις έχουν πραγματοποιηθεί. Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των 5 ατόμων που θα δημιουργήσουν τη δική τους εκδήλωση στο

θέατρο, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Περιβάλλοντος (5 Ιουνίου). Η κάθε ομάδα πρέπει να επιλέξει μια δραστηριότητα στο πλαίσιο του συγκεκριμένου εορτασμού, να δώσει τίτλο στην εκδήλωση, να περιγράψει το ακροατήριό της και να αναφέρει περιληπτικά το περιεχόμενο.

9. Προϊστορικός οικισμός Ντικιλί Τας

Το Ντικιλί Τας είναι μια τοποθεσία έξω από το χωριό των Κρηνίδων στο δρόμο προς τον οικισμό των Φιλίππων. Στο λόφο υπήρχε προϊστορικός οικισμός που χρονολογείται στη Νεολιθική εποχή (6400-4000 π. Χ.) και την εποχή του Χαλκού (3000-1100 π. Χ.).

Η παράξενη ονομασία "Ντικιλί Τας", σημαίνει "όρθια πέτρα" στα τούρκικα, και αφορά ένα επιβλητικό ρωμαϊκό ταφικό μνημείο στημένο κατά μήκος της Εγνατίας οδού που υπήρχε κάποτε, κοντά στον προϊστορικό οικισμό.

Ο περιφραγμένος αρχαιολογικός χώρος όπου πραγματοποιούνται οι ανασκαφές, δεν είναι επισκέψιμος. Οι δραστηριότητες που ακολουθούν μπορούν να υλοποιηθούν σε γειτονικές θέσεις.

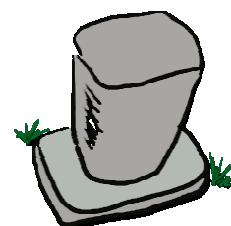
Τα θέματα που μπορούν να απασχολήσουν τις ομάδες που επισκέπτονται το Ντικιλί Τας είναι:

- Τα δομικά υλικά που χρησιμοποιούσαν οι προϊστορικοί κάτοικοι του οικισμού. Σύγκριση με τα οικοδομικά υλικά του γειτονικού σύγχρονου οικισμού των Κρηνίδων.
- Αγγειοπλαστική και διακοσμητικά μοτίβα της προϊστορικής εποχής.
- Αρχιτεκτονική του προϊστορικού οικισμού. Διαμόρφωση κατοικιών. Πως το εξωτερικό περιβάλλον και η ανάγκη για ασφάλεια επηρέασε τη χωροταξία.
- Οι παραδόσεις σχετικά με παρακείμενο ρωμαϊκό μνημείο (Ορθία Πέτρα).

Πριν την επίσκεψη:

- ✓ Δείτε στο διαδίκτυο: http://www.dikili-tash.fr/index_gr.htm
- ✓ Ερευνήστε αν υπάρχουν προϊστορικές τοποθεσίες στην περιοχή σας. Αναρωτηθείτε πως ζούσαν οι κάτοικοι της μακρινής εποχής (τροφή, ασφάλεια, προστασία από τις καιρικές συνθήκες) και αν επιβάρυναν το περιβάλλον.

Δραστηριότητες στον προϊστορικό οικισμό Ντικιλί Τας

«Χτίζω το σπίτι μου»

Γιατί: Να αντιληφθεί η ομάδα τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από την κατοίκηση μια περιοχής.

Που: Έξω από τον περιφραγμένο αρχαιολογικό χώρο.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Η πρώτη εγκατάσταση γεωργών

κτηνοτρόφων στην περιοχή χρονολογείται στα 6500 π. Χ. Αν τα μέλη της ομάδας ήταν αυτά που επισκέφθηκαν την περιοχή για πρώτη φορά, ποια πιστεύουν ότι θα ήταν στοιχεία που θα εκτιμούσαν στην περιοχή για μόνιμη εγκατάσταση.

Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των 5 ατόμων που θα ανιχνεύσουν την περιοχή, θα καταγράψουν τις παρατηρήσεις τους και κατόπιν θα τις ανακοινώσουν. Κατόπιν όλοι μαζί θα συζητήσουν για τα κριτήρια με τα οποία αναζητούν οι σημερινοί άνθρωποι τον τόπο εγκατάστασης τους. Ποια είναι τα προβλήματα που δημιουργούνται από τη συγκέντρωση πληθυσμού;

«Παίζω με τη λάσπη»

Γιατί: Να αντιληφθεί η ομάδα πως διαμορφώνονται οι τούμπες όπου πραγματοποιούνται ανασκαφές, τον επιστημονικό τρόπο σκέψης, τη χρήση φυσικών υλικών από τους προϊστορικούς ανθρώπους.

Που: Έξω από τον περιφραγμένο αρχαιολογικό χώρο.

Υλικά: Υλικά που θα συλλέξουν επιτόπου τα μέλη της ομάδας.

Πως: Χωρισμός της ομάδας σε υποομάδες των 5 ατόμων. Η κάθε ομάδα χρησιμοποιεί μόνο συγκεκριμένα υλικά που μπορεί να αναζητήσει και να βρει στο γύρω χώρο, όπως πέτρες, ξύλα, σπασμένα κεραμίδια ή τούβλα. Σε έναν καθορισμένο χώρο με διάμετρο 1 μέτρο αποφασίζεται να χτιστούν τα θεμέλια του χωριού χρησιμοποιώντας τα υλικά που έχουν συγκεντρωθεί. Έτσι η **πρώτη ομάδα με τις πέτρες** μπορεί να σχηματίσει το διάγραμμα ενός ή δύο κατοικιών. Κατόπιν χρησιμοποιεί χώμα και νερό για να κάνει λάσπη και να σκεπάζει ότι έχει κατασκευάσει. Η **δεύτερη ομάδα πάνω στη λάσπη χρησιμοποιεί τα ξύλα** για τις δικές της κατασκευές τις οποίες επίσης σκεπάζει με λάσπη. Η **τρίτη ομάδα χρησιμοποιεί τα επεξεργασμένα υλικά** που βρήκε όπως κεραμίδια κλπ για τις δικές της κατασκευές τις οποίες σκεπάζει με λάσπη. Με τον τρόπο αυτό έχει δημιουργηθεί ένας μικρός λόφος τον οποίο πρέπει να ανασκάψει η **ομάδα των αρχαιολόγων**. Μπορεί να πραγματοποιήσει μια τομή και να διαπιστώσει σε πόσες φάσεις κατοικήθηκε. Κατόπιν μπορεί να εντοπίσει

τα υλικά κάθε φάσης και τέλος να κάνει οριζόντιες τομές για να ανακαλύψει τι είδους κατασκευές υπάρχουν. Κάθε ομάδα μπορεί να μιλήσει για τη δική της εργασία, να εντοπιστούν οι δυσκολίες που συνάντησε και πως αυτές ξεπεράστηκαν.

«Μικροί αγγειοπλάστες»

Γιατί: Να εξοικειωθούν τα μέλη της ομάδας με την αγγειοπλαστική τέχνη, τις ιδιότητες του πηλού.

Που: Έξω από τον περιφραγμένο αρχαιολογικό χώρο.

Υλικά: Χώμα, νερό, φωτοτυπίες από ευρήματα στον προϊστορικό οικισμό.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των 5 ατόμων που έχουν συλλέξει σε μικρές σακούλες χώμα από διαφορετικές περιοχές. Επίσης έχουν μαζί τους φωτοτυπίες ή σχέδια από αγγεία, εργαλεία ή άλλες κατασκευές που έχουν βρεθεί στις ανασκαφές. Κατά της επίσκεψη στο χώρο του Ντικιλί Τας κάθε ομάδα με την προσθήκη νερού δημιουργεί πηλό και κατασκευάζει αντικείμενα όπως αυτά στα σχέδια που έχει μαζί της. Αν οι κατασκευές έχουν διαφορετικό χρώμα και υφή λόγω της διαφορετικής σύνθεσης του χώματος, οι ομάδες μπορούν να περιγράψουν τις διαφορές και να συγκρίνουν τις κατασκευές. Ποια από όλες είναι πιο σταθερή; Μπορούν να μιλήσουν για την αγγειοπλαστική, τις ιδιότητες του πηλού και το γεγονός ότι η παραδοσιακή γνώση έχει εκλείψει.

«Πως θα ήταν;»

Γιατί: Να αναπαραστήσουν το περιβάλλον κατά το παρελθόν και να το συγκρίνουν με το σύγχρονο, να οξύνουν τη φαντασία τους.

Που: Στο χώρο μπροστά από το Ρωμαϊκό μνημείο.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού A4 και μολύβια

Πως: Απέναντι από τον προϊστορικό οικισμό του Ντικιλί Τας, υπάρχει ένα ρωμαϊκό μνημείο από το οποίο (Ντικιλί Τας = Όρθια Πέτρα) πήρε την ονομασία του ο προϊστορικός οικισμός. Μπροστά από το μνημείο περνούσε η Αρχαία Εγνατία Οδός. Πολύ αργότερα το μνημείο χρησιμοποιήθηκε ως οικοδομικό υλικό και συγκεκριμένα ως τοίχος για ένα χάνι που λειτουργούσε στο χώρο εκείνο. Η ομάδα χωρίζεται σε δύο υποομάδες και θα πρέπει η καθεμία να αναπλάσει το χώρο με βάση τα δύο αυτά δεδομένα. Η πρώτη θα σχεδιάσει το μνημείο και θα χαράξει το δρόμο που περνούσε μπροστά της. Στη σχεδίαση θα λάβει υπόψη της την πυκνή βλάστηση και την παρουσία πηγών. Η δεύτερη ομάδα θα σχεδιάσει ένα χάνι (πανδοχείο) που ήταν χτισμένο σε μια πλευρά του μνημείου. Στη σχεδίαση θα λάβει υπόψη της τα μεταφορικά μέσα στην εποχή της Τουρκοκρατίας. Η κάθε ομάδα θα παρουσιάσει το σχέδιο της στην άλλη.

«Μύθος και αλήθεια»

Γιατί: Να γνωρίσουν τα μέλη της ομάδας ένα μύθο και να αναρωτηθούν για τη δημιουργία του, να προβληματιστούν για την ισχύ ανάλογων παραδόσεων.

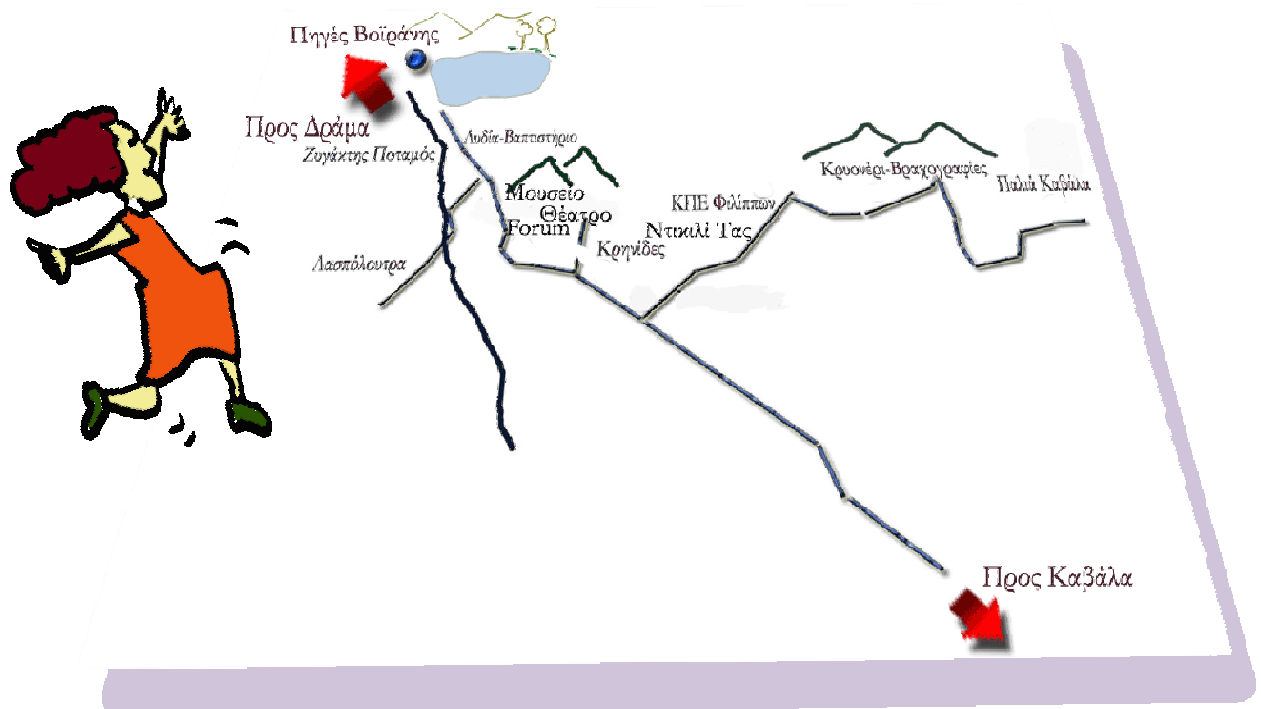
Που: Στο ρωμαϊκό μνημείο Ντικιλί Τας

Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια.

Πως: Η ομάδα κατά την επίσκεψη της πρέπει να προσδιορίσει την εποχή κατασκευής και το λόγο ύπαρξης του επιβλητικού μνημείου του Ρωμαίου βετεράνου αξιωματούχου C. Vibius Quartus. Για το λόγο αυτό τα μέλη της ομάδας χωρισμένα ανά πέντε, πρέπει να προσέξουν τα λατινικά γράμματα που σχετίζονται με την ρωμαϊκή εποχή στην Ελλάδα και το γεγονός της παρουσίας του μνημείου δίπλα στην Εγνατία Οδό, κοντά στο λόφο του προϊστορικού οικισμού όπου υπήρχε πύργος και σε πηγές. Ακόμη πρέπει να αναρωτηθούν γιατί το μνημείο είναι στη βάση του είναι φθαρμένο. Η κάθε ομάδα παρουσιάζει το αποτέλεσμα της συζήτησης. Ο συντονιστής αποκαλύπτει, εφόσον δεν έχει μέχρι τότε γίνει γνωστό, το μύθο σύμφωνα με τον οποίο, όσες γυναίκες έπιναν τη σκόνη από το τριμμένο μάρμαρο, γεννούσαν αρσενικά παιδιά. Η ομάδα συζητάει το μύθο και αναφέρει παρόμοιες παραδόσεις από άλλες περιοχές.

Πηγές Βοϊράνης

Οι πηγές Βοϊράνης ή Κεφαλαρίου βρίσκονται μεταξύ Καβάλας και Δράμας, στις ανατολικές παρυφές της πεδιάδας της Δράμας. Πρόκειται για μια περιοχή που λόγω της παρουσίας του νερού, έχει περιβαλλοντικό, οικονομικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον.

Πρόκειται για ένα υδάτινο οικοσύστημα το οποίο φιλοξενεί ιχθυοπανίδα και υδροχαρή δέντρα. Ο χώρος έχει διαμορφωθεί ώστε οι επισκέπτες να μπορούν να πραγματοποιούν ήπιες τουριστικές δραστηριότητες, όπως ποδηλασία και πεζοπορία.

Οι πηγές εξάλλου εξασφαλίζουν την παροχή πόσιμου νερού στην ευρύτερη περιοχή. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Δήμος Καβάλας υδροδοτείται από τις συγκεκριμένες πηγές.

Η περιοχή συνδέεται με την περιοχή των Φιλιππων, καθώς ο Ζυγάκης ποταμός που πηγάζει από αυτήν, διατρέχει το Βαπτιστήριο της Λυδίας και τον αρχαιολογικό χώρο των Φιλιππων

Τα θέματα που μπορούν να απασχολήσουν τις ομάδες που επισκέπτονται τις πηγές Βοϊράνης είναι:

- Η δημιουργία των υπόγειων πηγών.
- Πηγές και ανθρώπινη εγκατάσταση.
- Κίνδυνοι για τις πηγές από ανθρώπινες δραστηριότητες.
- Ιδιότητες πόσιμου νερού.

Πριν την επίσκεψη:

- ✓ Δείτε στο διαδίκτυο:

http://www.doxato.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=98&Itemid=168

- ✓ Μπορείτε να επισκεφθείτε μια αρμόδια υπηρεσία ζητώντας να δείτε έναν υδρολογικό χάρτη της περιοχής, δηλαδή να εντοπίσετε πηγές, ρέματα, ποτάμια.
- ✓ Μάθετε από πού προέρχεται το πόσιμο νερό του δικτύου στην πόλη που μένετε.

Εκπαιδευτικές δραστηριότητες στις πηγές Βοϊράνης που σχετίζονται με το νερό.

«Φέρε το νερό»

Γιατί: Να αντιληφθεί η ομάδα ότι το πόσιμο νερό του δικτύου σε μεγάλα αστικά κέντρα προέρχεται από μακρινές περιοχές όπου υπάρχουν υπόγειες πηγές ή επιφανειακοί υδάτινοι όγκοι.

Που: Σε υπαίθριο χώρο των πηγών.

Υλικά: Πέντε φύλλα εφημερίδας, ένα ελαφρύ μικρό μπαλάκι.

Πως: Η ομάδα σχηματίζει μια γραμμή από ζευγάρια με μέτωπο προς τα μέσα. Έτσι δημιουργείται ένας διάδρομος που είναι ο αγωγός που θα μεταφέρει το «νερό» σε μια απόσταση περίπου είκοσι μέτρων. Στις πέντε πρώτα ζευγάρια δίνεται από ένα φύλλο παλιάς εφημερίδας που κρατιέται από τις τέσσερις άκρες του με τέτοιο τρόπο ώστε να σχηματίζει στη μέση, ελαφριά γωνία για να κυλάει το «νερό». Επίσης οι εφημερίδες βρίσκονται δίπλα η μια στην άλλη, ώστε το νερό (μια μικρή μπάλα διαμέτρου πέντε εκατοστών) να μπορεί να κυλάει ανάμεσά τους. Επειδή η ομάδα έχει μόνο πέντε κομμάτια εφημερίδας, το πρώτο ζευγάρι θα πρέπει μόλις περάσει η μπάλα από την εφημερίδα που κρατάει, να τη δώσει πολύ γρήγορα στο έκτο ζευγάρι που δεν έχει εφημερίδα, το δεύτερο ζευγάρι θα τη δώσει στο έβδομο κλπ. Για να φτάσει το νερό στον οικισμό που σηματοδοτείται από μια πέτρα ή ένα σχοινί, χρειάζεται τα ζευγάρια που είναι στην αρχή να πηγαίνουν με τη σειρά προς το τέλος, ώστε να συνεχίζεται ο «αγωγός» μεταφοράς νερού.

«Σχηματίζω το ρυάκι»

Γιατί: Να αντιληφθούν τα μέλη της ομάδας τη σπουδαιότητα των πηγών και την αναγκαιότητα προστασίας τους.

Που: Στο εξωτερικό χώρο των πηγών

Υλικά: Κάρτες με λέξεις.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε δύο υποομάδες που έχουν μπροστά τους ανακατεμένες κάρτες. Αυτές περιέχουν μια λέξη η καθεμία, σχετική με το νερό. Οι ομάδες πρέπει να τις τοποθετήσουν σε μια σειρά για να σχηματίσουν το ρυάκι που θα οδηγήσει το νερό στους ανθρώπους. (ενδεικτική φράση: «Οι φυσικές πηγές Βοϊράνης είναι δώρο της φύσης προς όλους τους ζωντανούς οργανισμούς και πρέπει να προστατεύονται». Ακολουθεί συζήτηση για το πώς μπορούν να προστατευθούν οι πηγές.

«Ο τυφλός ρύπος»

Γιατί: Να γνωρίσουν τα μέλη της ομάδας τις πηγές ρύπανσης για το πόσιμο νερό.

Που: Σε εξωτερικό χώρο των πηγών.

Υλικά: Ένα πανί για δέσιμο ματιών, κάρτες με πληροφορίες.

Πως: Η ομάδα σχηματίζει ένα κύκλο που συμβολίζει την πηγή νερού και τα μέλη της κρατάνε τα χέρια τους μεταξύ τους. Στη μέση μπαίνει ο ρύπος με κλειστά τα μάτια. Σκοπός του είναι, κινούμενος προς οποιαδήποτε κατεύθυνση, να πιάσει κάποιον ή να σπάσει την αλυσίδα, οπότε θα συνεχίσει το ταξίδι του μαζί με το νερό της πηγής. Ο κύκλος είναι κινούμενος και αυτός στο χώρο, ώστε να μην πιαστεί κανένα μέλος του. Το άτομο που θα πιάσει ο ρύπος ή το άτομο που θα αφήσει το χέρι του και θα σπάσει ο κύκλος γίνεται ο επόμενος ρύπος. Κάθε φορά που κάποιος γίνεται ρύπος ανακοινώνει στην ομάδα πως βρέθηκε στην πηγή. Για το λόγο αυτό ετοιμάζονται κάρτες από τον εκπαιδευτικό (ενδεικτικά ο ρύπος μπορεί να προέρχεται από φυτοφάρμακα γειτονικών καλλιεργειών, λύματα βιομηχανικής εγκατάστασης, παράνομη χωματερή κλπ).

Σημείωση: Η δραστηριότητα απαιτεί ανοιχτό χώρο χωρίς εμπόδια.

«Οι κρυφές διαδρομές του νερού»

Γιατί: Να αντιληφθούν τα μέλη της ομάδας ότι εκτός από την επιφανειακή ροή, το νερό των πηγών κατευθύνεται με αγωγούς στα αστικά δίκτυα ύδρευσης.

Που: Στο καφέ των πηγών, στο αντλιοστάσιο.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια.

Πως: Στις πηγές Βοϊράνης κυριαρχεί το νερό και μόλις ζεστάνει ο καιρός, τα δέντρα πρασινίζουν. Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των 5 ατόμων που προσπαθούν να βρουν τη διαδρομή του νερού από τις πηγές. Το νερό δηλαδή ποτίζει τα δέντρα, ξεδιψάει τα άγρια ζώα, σχηματίζει τη λιμνούλα και το ρέμα που κυλάει στον κάμπο. Υπάρχει όμως και μια κρυφή διαδρομή του νερού. Μπορούν οι ομάδες να πραγματοποιήσουν συνεντεύξεις με ανθρώπους που περπατούν ή πίνουν τον καφέ τους. Έτσι μπορούν να πάρουν πληροφορίες για το που κατευθύνεται το νερό των πηγών Βοϊράνης. Οι απαντήσεις καταγράφονται. Κατόπιν οι ερωτήσεις μπορούν να απευθύνονται σε

υπαλλήλους του αντλιοστασίου που βρίσκεται στην περιοχή. Στο τέλος η κάθε ομάδα θα πρέπει να παρουσιάσει το αποτέλεσμα της έρευνας της για τις υπόγειες διαδρομές του νερού.

«Γιατί χρειάζομαι το νερό»

Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας ότι πρόσβαση στο νερό πρέπει να έχουν όλοι οι ζωντανοί οργανισμοί.

Που: Στον υπαίθριο χώρο των πηγών.

Υλικά: Φωτοτυπίες από τις κάρτες στη σελίδα 81.

Πως: Το πόσιμο νερό αφορά όλους τους ζωντανούς οργανισμούς. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν το νερό σπαταλώντας το για πολλές χρήσεις. Τα ζώα από την πλευρά τους διεκδικούν κι αυτά το νερό για να επιβιώσουν. Η ομάδα χωρίζεται στα δύο και συμπληρώνονται οι κάρτες.

«Εξοικονομώ και κερδίζω»

Γιατί: Να συνειδητοποιήσουν τα μέλη της ομάδας ότι πρέπει να εξοικονομούν νερό στην καθημερινή τους ζωή.

Που: Σε υπαίθριο χώρο με σκιά.

Υλικά: Κομμάτια σχοινιού 2 μέτρων το καθένα.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των 5 ατόμων. Σε καθεμία δίνεται ένα δεμένο σχοινί στις άκρες του, μήκους δύο μέτρων. Τα σχοινιά τοποθετούνται στο έδαφος σε σχήμα κύκλου και όλα τα μέλη μπαίνουν μέσα στον κύκλο. Ο κύκλος συμβολίζει την ποσότητα νερού που καταναλώνεται καθημερινά. Αυτή η ποσότητα πρέπει να μειωθεί. Έτσι ο συντονιστής κατόπιν δίνει το παράγγελμα οι κύκλοι να μικρύνουν κατά μισό μέτρο. Η κάθε ομάδα πρέπει να βρει τρόπους, ώστε τα μέλη της μέσα σε ένα λεπτό να χωρέσουν στο κύκλο. Οι ομάδες που δε θα μπορέσουν να ανταποκριθούν βγαίνουν από το παιχνίδι. Όσες μένουν, συνεχίζουν με κύκλους μικρότερους κατά 20 εκατοστά, ώσπου να αναδειχθεί η νικήτρια ομάδα που θα

προτείνει τρόπους εξοικονόμησης νερού. Στη συζήτηση που ακολουθεί, συμμετέχουν όλα τα άτομα.

«Παίρω θέση»

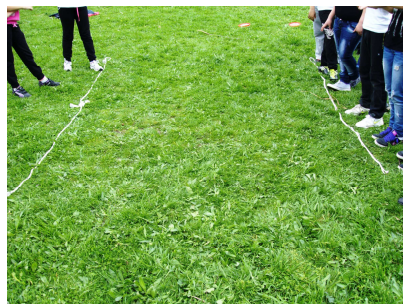
Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας την ατομική τους ευθύνη στην καθημερινή διαχείριση του νερού.

Που: Σε υπαίθριο χώρο με σκιά.

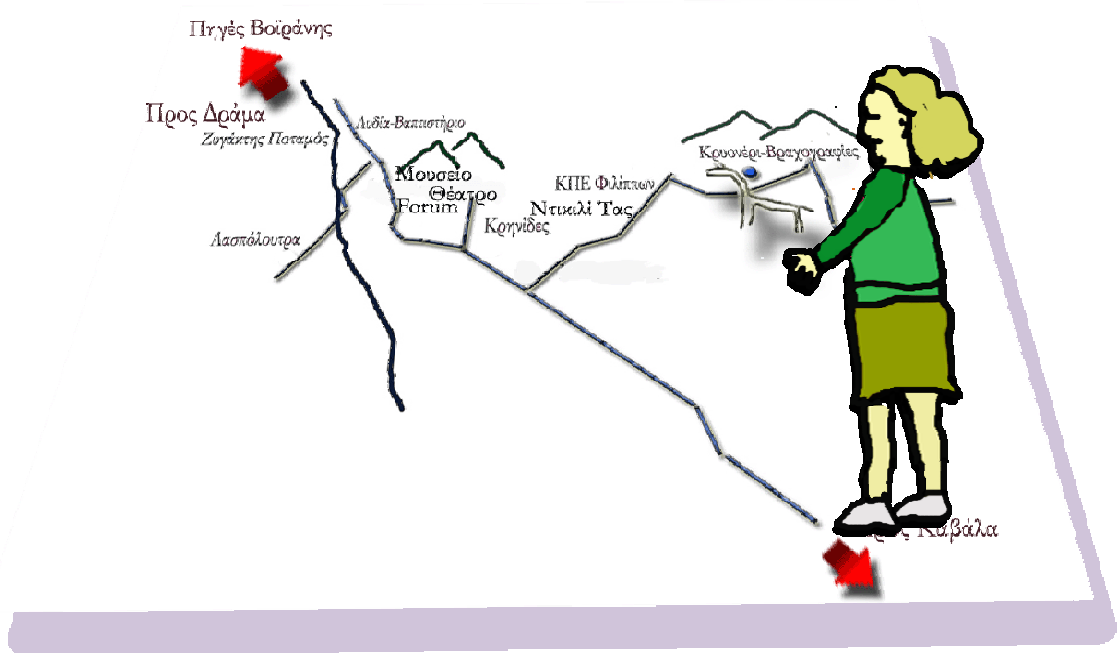
Υλικά: Δύο κομμάτια σχοιμιού.

Πως: Τα μέλη της ομάδας μπαίνουν ανάμεσα σε δύο σχοιμιά μήκους τριών μέτρων το καθένα. Ο συντονιστής ανακοινώνει δύο λέξεις ή προτάσεις δείχνοντας κάθε φορά σε ποιο σχοιμί αντιστοιχεί η καθεμία λέξη ή πρόταση. Έτσι τα άτομα πρέπει να αποφασίσουν σε ποια πλευρά θα πάνε. Αμέσως με το παράγγελμα του συντονιστή επανέρχονται στο χώρο μεταξύ των δύο σχοιμιών. Ενδεικτικά ζεύγη λέξεων / προτάσεων:

- θάλασσα – πισίνα,
- πότισμα κήπου με τον κουβά – πότισμα κήπου με το λάστιχο,
- ντους – μπάνιο,
- αλλαγή και πλύσιμο ρούχων κάθε μέρα – αλλαγή και πλύσιμο λερωμένων ρούχων.

Βραχογραφίες Φιλίπων

Οι βραχογραφίες βρίσκονται δεξιά και αριστερά του δρόμου που συνδέει του Φιλίπους με το Κρουονέρι. Πρόκειται για χαράξεις σε χαμηλούς βράχους που απεικονίζουν παραστάσεις κυνηγιού, θηραμάτων, ανθρώπων, όπλων.

Τα θέματα που μπορούν να απασχολήσουν τις ομάδες που επισκέπτονται το περιβαλλοντικό μονοπάτι είναι:

- Ποια ανάγκη οδήγησε τους προϊστορικούς ανθρώπους να χαράξουν τους βράχους.
- Εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τις βραχογραφίες.
- Κατηγοριοποίηση των βραχογραφιών με βάση το περιεχόμενό τους.
- Χρονολόγηση βραχογραφιών.

Πριν την επίσκεψη:

✓ Δείτε στο διαδίκτυο:

<http://www.arxaiologia.gr/assets/media/PDF/migrated/538.pdf>

✓ Μάθετε για παρόμοιες βραχογραφίες σε άλλα μέρη του κόσμου και συγκρίνετε τα βραχογραφήματα.

«Ιχνογραφίες στο βράχο»

Γιατί: Να συγκρίνουν τη ζωή των προϊστορικών ανθρώπων με τη σύγχρονη (δραστηριότητες, ζώα), να εκφραστούν καλλιτεχνικά.

Που: Στις βραχογραφίες, σε επίπεδο ανοιχτό χώρο.

Υλικά: Ζελατίνες, φωτογραφικές μηχανές, μικρά κομμάτια μάρμαρου.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε δύο υποομάδες που θα ερευνήσουν η καθεμία τη δική της τοποθεσία με βραχογραφίες. Για να θυμούνται το περιεχόμενό τους μπορούν να τις φωτογραφήσουν, να τις αντιγράψουν σε ριζόχαρτο ή διαφανή ζελατίνα με ανεξίτηλο μαρκαδόρο. Η αποστολή τους είναι να συγκεντρώσουν: 1) όλα τα ζώα που είναι αποτυπωμένα σ' αυτές. Αν για μερικά ζώα έχουν αμφιβολίες, μπορούν να ζητήσουν τη γνώμη ειδικών, 2) όλα τα υλικά και εργαλεία που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι. Κατόπιν θα δημιουργήσουν τη δική τους «βραχογραφία» σε μια πέτρα με σχετικά μεγάλη επιφάνεια (σχιστόλιθος, μαρμαρόπετρα), όπου θα καταγράψουν μια σύγχρονη ανθρώπινη δραστηριότητα, υλικά ή εργαλεία που χρησιμοποιούμε σήμερα καθώς και ένα ζώο που ζει κοντά στους ανθρώπους.

«Μια σκηνή από τη ζωή μου».

Γιατί: Να εκφραστούν τα μέλη της ομάδας καλλιτεχνικά, να εργαστούν ομαδικά.

Που: Σε επίπεδο χώρο κοντά στις βραχογραφίες.

Υλικά: χαρτόνια, μαρκαδόροι, μολύβια.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των 5 ατόμων που θα συζητήσουν το εξής θέμα: Αν θα ήθελα να ζωγραφίσω μια σκηνή από τη ζωή μου, τι θα περιείχε αυτή. Η κάθε ομάδα ανακοινώνει στις υπόλοιπες, ποιο είναι το αποτέλεσμα της συζήτησης, καθώς και το

μέρος στο οποίο θα τοποθετούσε αυτό το σχέδιο, ώστε να είναι ορατό σε όλους. Στο σχέδιο της υλοποίησης οι ομάδες σχεδιάζουν τη σκηνή και τοποθετούν το χαρτόνι σε όποιο σημείο του σχολείου (εσωτερικά ή στην αυλή) επιθυμούν.

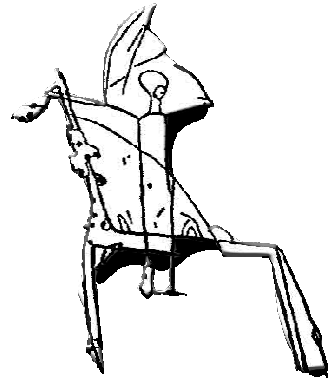
«Η βραχογραφία μου»

Γιατί: Να εκφραστούν τα μέλη της ομάδας καλλιτεχνικά με φυσικά υλικά.

Που: Σε ανοιχτό επίπεδο χώρο κοντά στις βραχογραφίες.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια, υλικά που θα συλλέξουν τα μέλη της ομάδας.

Πως: Το κάθε άτομο βρίσκει μια μικρή άσπρη πέτρα με καθαρή επιφάνεια. Κατόπιν προσπαθεί με ένα κομμάτι κεραμίδι, κάρβουνο ή τούβλο να σχεδιάσει ένα σύμβολο. Οι υπόλοιποι προσπαθούν να μαντέψουν τι σημαίνει το σύμβολο αυτό. Η ολομέλεια συζητά για το πόσο εύκολο είναι να ολοκληρωθούν σχέδια με τη χρήση φυσικών υλικών. Μετά από έρευνα, αποτυπώνεται σε ένα χαρτί κατάλογος με φυσικά υλικά που μπορούν να αντικαταστήσουν χημικά προϊόντα σχεδίασης και ζωγραφικής.

«Ζωγράφοι και αρχαιολόγοι»

Γιατί: Να εκφραστούν καλλιτεχνικά οι ομάδες, να ερευνήσουν το χώρο, να εισαχθούν στον επιστημονικό τρόπο σκέψης.

Που: Σε ανοιχτό χώρο κοντά στις βραχογραφίες.

Υλικά: Δύο επίπεδες πέτρες από μάρμαρο, γρανίτη και ανάλογα μέσα σχεδιασμού (μολύβια, μαρκαδόροι, μπογιές).

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε δύο υποομάδες που σχεδιάζουν σε μια πέτρα σκηνές από την καθημερινή ζωή τους. Οι δύο πέτρες κρύβονται σε ακτίνα 30 μέτρων από την ενημερωτική πινακίδα του ΚΠΕ Φιλίππων στο χώρο των βραχογραφιών. Η κάθε ομάδα

πρέπει καταρχήν να βρει την πέτρα της άλλης ομάδας. Κατόπιν πρέπει να αποτυπώσει σε χαρτί τις «επιστημονικές» της απόψεις για το περιεχόμενο του σχεδίου. Δηλαδή να μελετήσει τη σκηνή και να οδηγηθεί σε συμπεράσματα για τον τρόπο ζωής των σχεδιαστών. Η ομάδα των επιστημόνων αρχαιολόγων ανακοινώνει τα αποτελέσματα και η ομάδα των σχεδιαστών απαντά αν οι κρίσεις είναι σωστές.

«Επικίνδυνη αποστολή»

Γιατί: Να αντιληφθεί η ομάδα τις συνθήκες διαβίωσης των προϊστορικών ανθρώπων σε ένα αντίξοο περιβάλλον, να δώσει λύσεις στα προβλήματα μέσα από τη συνεργασία των μελών της.

Που: Σε ανοιχτό επίπεδο χώρο κοντά στις βραχογραφίες.

Υλικά: 4 κομμάτια σχοινιού 1 μέτρου το καθένα, πανιά για δέσιμο ποδιών.

Πως: Μια ομάδα προϊστορικών ανθρώπων της περιοχής πρέπει να περάσει από ένα έλος στο οποίο κυριαρχούν φίδια και άλλα επικίνδυνα ζώα. Το πέρασμα μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο πάνω σε ασφαλή σημεία – πατήματα. Αυτά περικλείονται από σχοινιά που τοποθετούνται σε διάφορα μεγέθη το ένα κοντά στο άλλο. Η ομάδα πρέπει να προχωρήσει περνώντας από όλα τα σημεία με έναν ιδιαίτερο τρόπο, δηλαδή με δεμένο το πόδι του ενός με το πόδι του επόμενου άτομου. Σε περίπτωση που κάποιος πέσει ή πατήσει εκτός του χώρου

που οριοθετούν τα σχοινιά, η ομάδα χάνει. Στο τέλος η ομάδα μπορεί να συζητήσει για τους σύγχρονους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι.

«Στενό πέρασμα»

Γιατί: Να αντιληφθεί η ομάδα τις συνθήκες διαβίωσης των προϊστορικών ανθρώπων σε ένα αντίξοο περιβάλλον, να δώσει λύσεις στα προβλήματα μέσα από τη συνεργασία των μελών της.

Που: Σε ανοιχτό επίπεδο χώρο κοντά στις βραχογραφίες.

Υλικά: Σχοινί 2 - 3 μέτρων.

Πως: Δένουμε τις άκρες ενός σχοινού μήκους 2-3 μέτρων ανάλογα με το βαθμό δυσκολίας της δραστηριότητας και το ύψος των μελών της ομάδας. Ο συντονιστής το περνάει στο χέρι του και καλεί τη ομάδα να σχηματίσει κύκλο με πιασμένα χέρια λέγοντας ότι πρέπει οι προϊστορικοί άνθρωποι να περάσουν μέσα από ένα στενό πέρασμα για να βγουν σε μια περιοχή με τροφή, δηλαδή μέσα από το σχοινί. Αυτό θα επιτευχθεί μόνο με συνεργασία βοηθώντας το ένα μέλος της ομάδας το άλλο και με τις κατάλληλες κινήσεις του σώματος. Το σχοινί πρέπει να κάνει τον κύκλο της ομάδας με τον τρόπο αυτό και να βρεθεί στο άλλο χέρι του συντονιστή.

«Η σύγχρονη βραχογραφία»

Γιατί: Να αντιληφθούν τα μέλη της ομάδας ότι τα έργα τέχνης είναι γέφυρες επικοινωνίας ανάμεσα σε ανθρώπους του παρελθόντος και του παρόντος, ανάμεσα σε ανθρώπους με διαφορετική προέλευση.

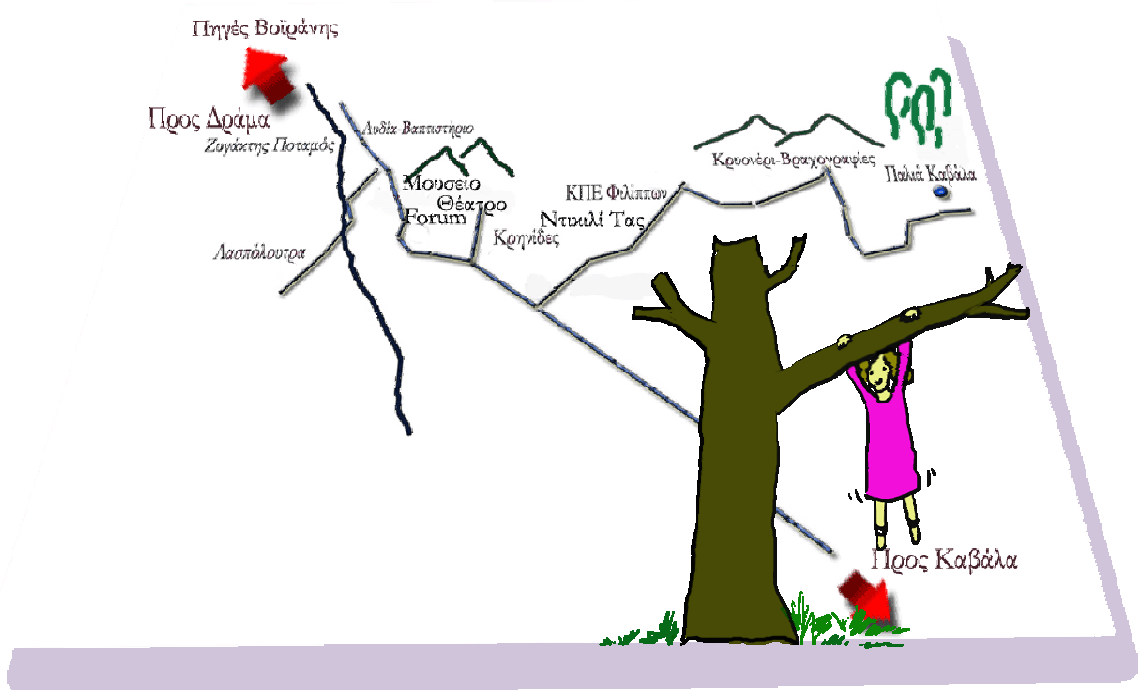
Που: Στο μαρμαρόλιθο του σχολείου Βάλντορφ.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Τα μέλη της ομάδας συγκεντρώνονται γύρω από το μαρμαρόλιθο που δημιούργησαν μαθητές και μαθήτριες του σχολείου Βάλντορφ. Χωρίζονται σε ομάδες των 5 ατόμων και προσπαθούν να ερμηνεύσουν τα σχέδια στις τρεις πλευρές. Συζητούν και καταγράφουν τις απόψεις τους και τις παρουσιάζουν. Κατόπιν ενημερώνονται όλοι μαζί από την πινακίδα που έχει στήσει το ΚΠΕ Φιλίππων για τα σχέδια των δημιουργών όπως τα εξηγούν οι ίδιοι σε κείμενο τους. Οι ομάδες εργάζονται και πάλι για να σχεδιάσουν στο χαρτί το δικό τους μαρμαρόλιθο. Ποια μηνύματα θα ήθελαν να περιέχει; Ποια σύμβολα θα χρησιμοποιούσαν; Σε ποιους θα απευθύνονταν;

Περιβαλλοντικό μονοπάτι Παλιάς Καβάλας

Το περιβαλλοντικό μονοπάτι της Παλιάς Καβάλας βρίσκεται κατά μήκος του ρέματος του χωριού και καλύπτει μια διαδρομή τριών χιλιομέτρων. Οι ομάδες μπορούν να προσεγγίσουν το μονοπάτι με δύο τρόπους. Ο πρώτος έχει ως σημείο εκκίνησης τον καταρράκτη στα δυτικά και η πεζοπορία είναι πιο δύσκολη καθώς έχει ανηφορική κατεύθυνση. Ο δεύτερος τρόπος έχει ως σημείο εκκίνησης τον οικισμό της Παλιάς Καβάλας.

Το μονοπάτι προφέρει δροσιά τους περιπατητές κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού αφού καλύπτεται από πλατάνια και κινείται δίπλα στο ρέμα.

Ο τοπικός πολιτιστικός σύλλογος έχει αναστυλώσει έναν από τους δεκάδες παραδοσιακούς νερόμυλους. Μια επίσκεψη (κατόπιν συνεννόησης) δίνει στις ομάδες την ευκαιρία να δουν πως λειτουργεί ένας νερόμυλος και πως παράγεται το αλεύρι.

Μερικά θέματα που μπορούν να απασχολήσουν τις ομάδες που επισκέπτονται το περιβαλλοντικό μονοπάτι είναι:

- Η διαδικασία δημιουργίας του γεωλογικού σχηματισμού του φαραγγιού,
- Τα χαρακτηριστικά του μικροκλίματος.
- Οι δραστηριότητες αναψυχής που μπορούν να πραγματοποιηθούν στο ρέμα χωρίς να υποβαθμιστεί το περιβάλλον.
- Οι κίνδυνοι που απειλούν το τοπικό οικοσύστημα.
- Οι παραδοσιακές δραστηριότητες που εντοπίζει η ομάδα από ίχνη ανθρώπινης παρουσίας.
- Αναγνώριση δέντρων, θάμνων και άλλων φυτικών ειδών.

Πριν την επίσκεψη:

- ✓ Δείτε στο διαδίκτυο: <http://www.paliakavala.gr/>
- ✓ Πραγματοποιήστε μια έρευνα για να εντοπίσετε τα ρέματα της περιοχής σας και σε ποια κατάσταση βρίσκονται. Μπορούν να πραγματοποιηθούν ανθρώπινες δραστηριότητες αναψυχής κατά μήκος τους;

Δραστηριότητες στο Μονοπάτι της Παλιάς Καβάλας

«Πέτρα-ψαλίδι-χαρτί»

Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας τις απειλές για το δάσος.

Που: Σε ένα ξέφωτο του μονοπατιού, στην πλατεία του νερόμυλου, στην αυλή του σχολείου.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Ο συντονιστής συγκεντρώνει σε κύκλο τα μέλη της ομάδας και εξηγεί το παιχνίδι. Ορίζει 3 χειρονομίες οι οποίες αντιστοιχούν σε 3 λέξεις: πέτρα (μπουνιά), ψαλίδι (δείκτης-αντίχειρας), χαρτί

(ανοικτή παλάμη). Ορίζει επίσης κάποιες λέξεις οι οποίες αντιστοιχούν σε κινδύνους απειλές του δάσους. Π.χ. γυαλί = φωτιά, κατσίκια = ερημοποίηση, κυνηγός = απειλή πανίδας, δρόμοι = διατάραξη οικοσυστήματος, ξυλοκόπος = αποψίλωση/πλημμύρες Κατόπιν χωρίζει την ομάδα στα δύο. Η πρώτη ομάδα αναλαμβάνει τις λέξεις κλειδιά που είναι σχετικές με τις απειλές του δάσους. Η δεύτερη ομάδα αναλαμβάνει τις λέξεις κλειδιά που είναι σχετικές με τις επιπτώσεις στο δάσος. Η πρώτη ομάδα φωνάζει δυνατά μια λέξη που αντιστοιχεί σε μια απειλή του δάσους. Η αντίπαλη ομάδα φωνάζει δυνατά την αντίστοιχη λέξη, που εκφράζει την επίπτωση της στο δάσος. Μετά ξεκινά το παιχνίδι και οι 2 ομάδες φωνάζουν δυνατά: πέτρα ψαλίδι χαρτί και καταλήγουν η κάθε ομάδα σε μια συγκεκριμένη χειρονομία. Αναλόγως με τη χειρονομία, κρίνεται το αποτέλεσμα. Δηλαδή: η πέτρα κερδίζει (συνθλίβει) το ψαλίδι, το ψαλίδι κερδίζει (κόβει) το χαρτί και το χαρτί κερδίζει την πέτρα (τυλίγει).

«Βρες το ταίρι σου»

Γιατί: Να αναγνωρίσουν τα μέλη της ομάδας, τα είδη χλωρίδας-πανίδας.

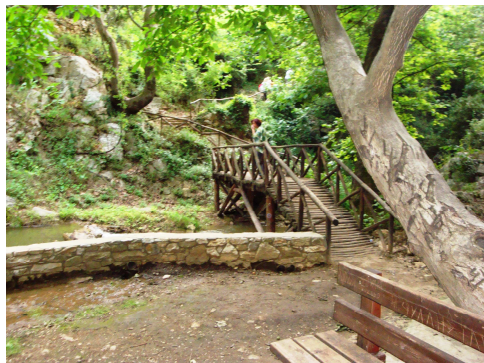
Που: Σε ξέφωτο του μονοπατιού, στην πλατεία του νερόμυλου, στον καταρράκτη, στο εγκαταλειμμένο λατομείο.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Έχουμε υπό όψη μας διάφορα είδη πανίδας που υπάρχουν στην περιοχή. Η ομάδα χωρίζεται στα δύο. Ο συντονιστής λέει ψιθυριστά στο κάθε μέλος από ένα είδος πανίδας. Μετά καλεί και τις δυο ομάδες σε έναν κύκλο. Ένα άτομο μπαίνει στο κέντρο του κύκλου και μιμείται τις κινήσεις και τους ήχους του ζώου που αναπαριστά. Όποιος έχει το ίδιο ζώο, μπαίνει επίσης μέσα στον κύκλο και κάνει και δίνει την δική του παράσταση. Οι υπόλοιποι προσπαθούν να μαντέψουν τι ζώο είναι.

«Βρες κάτι που...»

Γιατί: Να περιπλανηθούν τα μέλη της ομάδας στο φυσικό τοπίο, να ασκηθούν στην παρατήρηση-εστίαση, σύγκριση.

Που: Σε οποιοδήποτε σημείο του μονοπατιού.

Υλικά: Τα υλικά που θα συλλέξουν τα μέλη της ομάδας στο μονοπάτι.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε ομάδες των 3-4 ατόμων. Κάθε ομάδα παίρνει ένα χαρτί όπου καταγράφονται διάφορα φυσικά υλικά. Σκοπός της κάθε ομάδας είναι να βρει τα υλικά αυτά σε όσο δυνατό λιγότερο χρόνο. Κερδίζει η ομάδα που θα τελειώσει πρώτη, συλλέγοντας τα σωστά υλικά. Τέλος κάθε ομάδα παρουσιάζει ό,τι έχει βρει.

«Τα δίδυμα υλικά»

Γιατί: Να ασκηθούν τα μέλη της ομάδας στην παρατήρηση, να εργαστούν ομαδικά.

Που: Στην πλατεία του νερόμυλου, στους καταρράκτες, στο εγκαταλειμμένο λατομείο.

Υλικά: Τα υλικά που θα συλλέξουν μέλη της ομάδας.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε 2 υποομάδες. Η πρώτη ομάδα συλλέγει διάφορα φυσικά υλικά, κρυφά από τα μέλη της άλλης που έχουν γυρισμένες τις πλάτες τους. Κατόπιν η πρώτη ομάδα τοποθετεί τα υλικά (το ανώτερο 8 διαφορετικά φυσικά υλικά) αυτά στο έδαφος με μια συγκεκριμένη σειρά. Η δεύτερη ομάδα έχει στη διάθεση της 2 λεπτά για να παρατηρήσει το είδος και τη θέση των υλικών. Μετά το χρόνο αυτό, τα υλικά σκεπάζονται για να μην είναι ορατά.

Κατόπιν η δεύτερη ομάδα αναζητά παρόμοια όσο είναι δυνατό υλικά και προσπαθεί να τα τοποθετήσει στην ίδια θέση. Τέλος συγκρίνονται τα δυο σχήματα. Το ίδιο μπορεί να γίνει με αλλαγή ρόλων των ομάδων.

«Ήχοι, χρώματα και αρώματα»

Γιατί: Να ενεργοποιήσουν τα μέλη της ομάδας τις αισθήσεις τους.

Που: Σε οποιοδήποτε σημείο του μονοπατιού.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Κάθε άτομο βρίσκει ένα μέρος που να του αρέσει, βολικό, μακριά από τους

άλλα και περιμένει εκεί για περίπου πέντε λεπτά. Κατόπιν κλείνει τα μάτια και συγκεντρώνεται. Αναπνέει βαθιά, ακουμπά τις παλάμες του στο έδαφος και αδειάζει όλες τις σκέψεις από το μυαλό του. Προσπαθεί να ακούσει τους ήχους της φύσης, να τη μυρίσει και να χαλαρώσει μέσα σε αυτήν, να γίνει κομμάτι της. Μετά ανοίγει τα μάτια και εστιάζει σε κάποιο σημείο, π.χ. στην κορυφογραμμή του βουνού, στα κλαδιά ενός δέντρου, σε ένα λουλούδι και το παρατηρεί για αρκετή ώρα. Σιγά σιγά, διευρύνει τον οπτικό του ορίζοντα και βάζει μέσα και άλλα κομμάτια φυσικού περιβάλλοντος. Τέλος καλούνται όλα μέλη της ομάδας πίσω στον κύκλο και όποιο θέλει, λέει τα συναισθήματα που του δημιουργήθηκαν, τους ήχους που άκουσε και τα χρώματα που παρατήρησε.

«Χελιδόνια και χελώνες»

Γιατί: Να ψυχαγωγηθούν τα μέλη της ομάδας δρώντας μέσα σε φυσικό περιβάλλον.

Που: Στην πλατεία του νερόμυλου, στον καταρράκτη.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε 2 υποομάδες. Η μία παίρνει το όνομα «χελώνες» και η άλλη «χελιδόνια». Κάθε ομάδα τοποθετεί τους παίκτες της τον ένα δίπλα στον άλλο. Οι 2 ομάδες τοποθετούνται η μια απέναντι από την άλλη σε 2 γραμμές παράλληλες γραμμές. Η απόσταση μεταξύ τους είναι 1 μέτρο. Πίσω από την κάθε ομάδα χαράζουμε μια γραμμή που θα είναι το όριο δράσης. Επίσης κάθε ομάδα είναι γυρισμένη με την πλάτη απέναντι από την άλλη. Τότε λοιπόν ξεκινάει το παιχνίδι. Η ομάδα που θα ακούσει να φωνάζουν το όνομα κυνηγά τους αντιπάλους από την άλλη ομάδα. Προσοχή στο άκουσμα του σωστού ονόματος!

«Βαρελάκια»

Γιατί: Να ψυχαγωγηθούν τα μέλη της ομάδας δρώντας μέσα σε φυσικό περιβάλλον.

Που: Στην πλατεία του νερόμυλου, στον καταρράκτη.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε 2 υποομάδες. Κάθε ομάδα κάνει μια ευθεία γραμμή ο ένας πίσω από τον άλλο και με απόσταση 1 - 2 μέτρα. Χαράζεται στο έδαφος, ένα σημείο τερματισμού για τις 2 ομάδες σε απόσταση 30 περίπου. Μετά εναλλάξ ο πρώτος κάθεται κάτω στα γόνατα, μαζεμένος όσο μπορεί χαμηλά καταλαμβάνοντας όσο λιγότερο όγκο σώματος. Ο επόμενος στη σειρά τοποθετεί τον εαυτό του όρθιο με τα πόδια ανοιχτά. Την ίδια τοποθέτηση κάνουν και οι 2 ομάδες. Ένας από την κάθε ομάδα παίρνει θέση μπρος και σε απόσταση 10 μ. και περιμένει το σύνθημα για εκκίνηση. Σκοπός είναι να περάσει κάτω από τα πόδια και να πηδήξει από πάνω από την πλάτη των συμπαικτών του. Μόλις τελειώσει με όλη την σειρά (πάνω-κάτω, εναλλάξ) τοποθετεί ο ίδιος τον εαυτό του τελευταίο στη σειρά (χαμηλά ή όρθιο, στην αντίθετη θέση από τον προηγούμενο). Μόλις γίνει αυτό, ο πρώτος

της σειράς ξεκινά να κάνει την ίδια διαδρομή και το παιχνίδι συνεχίζεται μέχρι να τερματίσει η πρώτη ομάδα.

«Δίνω για την ομάδα»

Γιατί: Να οξυνθεί η παρατηρητικότητα των μελών της ομάδας, να ενισχυθεί το συνεργατικό κλίμα.

Που: Στην πλατεία του νερόμυλου, στον καταρράκτη.

Υλικά: Πέντε διαφορετικά υλικά που θα συλλέξουν τα μέλη της ομάδας.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των πέντε ατόμων. Ο συντονιστής λέει ότι κάθε μέλος πρέπει να αναζητήσει δύο ίδια φυσικά υλικά που θα βρει στο γύρω χώρο, σε συγκεκριμένο χρόνο (δύο μικρές πέτρες, δύο μικρά ξύλα, δύο πλατανόφυλλα, δύο φύλλα κισσού, δύο οποιουσδήποτε καρπούς ή άνθη). Οι ομάδες των πέντε ατόμων κάθονται σε κύκλο και εναποθέτουν τα υλικά που συγκέντρωσαν στη μέση. Κατόπιν το κάθε άτομο παίρνει δύο διαφορετικά υλικά. Στόχος είναι να έχουν όλοι στα χέρια τους δύο ίδια υλικά. Αυτό θα πρέπει να γίνει μόνο δίνοντας υλικό σε διπλανό άτομο. Κερδίζει η ομάδα που πρώτη θα καταφέρει όλα τα μέλη της να κρατούν ίδια υλικά.

Παραδοσιακός οικισμός στην περιοχή.

Οι παραδοσιακοί οικισμοί εξελίχθηκαν στο χρόνο μέσα από την παρατήρηση και την εμπειρία των ανθρώπων από τη ζωή τους, μέσα στο φυσικό περιβάλλον. Δεν είναι τυχαίο που θεωρούνται σαν τα καλύτερα παραδείγματα βιώσιμων οικισμών. Βασικά κριτήρια στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη τους αποτέλεσαν η αξιοποίηση των φυσικών χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος, του προσανατολισμού που έχει το κτήριο και του τρόπου που η ηλιακή ακτινοβολία προσπίπτει σ' αυτό, η οργάνωση του χώρου γενικότερα με βάση τις κλιματικές και τοπογραφικές συνθήκες της περιοχής.

Η αξιοποίηση των φυσικών πόρων όπως ήλιος, νερό, άνεμος, έδαφος συνδέεται με την αναγνώριση της εξάρτησης του ανθρώπου από τη φύση, τόσο σε βιολογικό όσο και σε βιοποριστικό επίπεδο.

Τα υλικά δόμησης όπως πέτρα, ξύλο, χώμα, άχυρο, συλλέγονται από το άμεσο περιβάλλον και χρησιμοποιούνται με ελάχιστη ή καθόλου επεξεργασία. Είναι υλικά φυσικά, φιλικά προς τον άνθρωπο από την άποψη της υγείας του και στηρίζουν ένα τρόπο δόμησης που δεν εξαρτάται από τη βιομηχανική

μεταποίηση της πρώτης ύλης και τη μεταφορά της από άλλες περιοχές, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει κατανάλωση ενεργειακών πόρων αλλά ούτε και η συνακόλουθη ρύπανση του περιβάλλοντος. Τα υλικά αυτά παραμένουν ανακυκλώσιμα, μπορούν δηλαδή να επαναχρησιμοποιηθούν σχεδόν αυτούσια, χωρίς να χάνουν τα δομικά τους χαρακτηριστικά.

Μερικά θέματα που μπορούν να απασχολήσουν τις ομάδες που επισκέπτονται το περιβαλλοντικό μονοπάτι είναι:

- Ο τρόπος που δομούνται οι παραδοσιακοί οικισμοί σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον.
- Οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις στους ορεινούς βραχώδεις παραδοσιακούς οικισμούς.
- Τα υλικά κατασκευής σε μια παραδοσιακή κατοικία και η χρήση του καθενός.
- Ο τρόπος με τον οποίο η παραδοσιακή κατοικία προσαρμόζεται στα κλιματικά δεδομένα του τόπου, ώστε να επιτευχθούν οι καλύτερες συνθήκες διαβίωσης.

Πριν την επίσκεψη:

- ✓ Διαβάστε στο διαδίκτυο για τους παραδοσιακούς οικισμούς της περιοχής:
http://portal.tee.gr/portal/page/portal/teetkm/GRAFEIO_TYPOY/TEXNOGR_AFIMA_2007/%D4%C5%D7%CD%CF%C3%D1%C1%D6%C7%CC%C1%20336/12-13_0.pdf

- ✓ Ερευνήστε: 1) αν υπάρχουν παραδοσιακά κτίρια στον τόπο που μένετε, 2) αν υπάρχουν δημόσιες βρύσες και πέτρινα γεφύρια, τότε κατασκευάστηκαν και από ποιους.

«Ορίζοντες»

Γιατί: Να αντιληφθούν τα μέλη της ομάδας τις διαφορές μεταξύ ενός σύγχρονου και ενός παραδοσιακού οικισμού.

Που: Στην πλατεία του χωριού, αφού η ομάδα αναγνωρίσει τα συστατικά στοιχεία του παραδοσιακού οικισμού.

Υλικά: Δύο μεγάλα χαρτόνια και μολύβια.

Πως: Η ομάδα επισκέπτεται έναν παραδοσιακό οικισμό στην ευρύτερη περιοχή των Φιλίππων. Χωρίζεται σε δύο

υποομάδες που περπατούν και αποτυπώνουν στο χαρτί χαρακτηριστικά στοιχεία του παραδοσιακού οικισμού (δρόμοι, πλατεία, σπίτια, στέγες, υπαίθριοι φούρνοι, αυλές, δημόσιες βρύσες κλπ). Αφού ολοκληρώσουν την καταγραφή αυτή, πρέπει να αποφασίσουν και να σχεδιάσουν τη γραμμή του ορίζοντα ενός παραδοσιακού οικισμού (όπως φαίνεται από μακριά) και ενός σύγχρονου οικισμού αντίστοιχα. Κατόπιν θα συγκρίνουν τα δύο σχέδια και θα βρουν τις διαφορές. Η εργασία αυτή μπορεί να υλοποιηθεί στην πλατεία του χωριού.

Σημείωση: Οι γραμμές των οριζόντων θα σχεδιαστούν, ώστε να αποτυπώνονται βασικά περιγράμματα οικιστικών γνωρισμάτων παραδοσιακών και σύγχρονων οικισμών. Για παράδειγμα, οι επικλινείς στέγες, οι καπνοδόχοι, τα δέντρα μπορούν να περιληφθούν στο σχέδιο ενός παραδοσιακού οικισμού. Οι πολυκατοικίες, τα δημόσια μεγάλα κτίρια, οι κεραιές τηλεόρασεων και τηλεφωνίας, οι ηλιακοί θερμοσίφωνες μπορούν να αποτυπωθούν στον ορίζοντα ενός σύγχρονου οικισμού.

« Κρυμμένες Λέξεις »

Γιατί: Να αντιληφθούν τα μέλη της ομάδας τις διαφορές μεταξύ ενός σύγχρονου και ενός παραδοσιακού οικισμού.

Που: Στην πλατεία του χωριού.

Υλικά: Κάρτες.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε δύο υποομάδες που έχουν μπροστά τους κάρτες με λέξεις. Πρέπει να διαλέξουν αυτές που αφορούν τον παραδοσιακό οικισμό (η πρώτη ομάδα) και το σύγχρονο οικισμό (η δεύτερη ομάδα). Κατόπιν συζήτησης των μελών, πρέπει να εξηγήσουν το περιεχόμενο τους στην άλλη ομάδα

(ενδεικτικά: κεραμοσκεπή, ασφαλτόδρομος, σούπερ μάρκετ, ταράτσα, καλντερίμι, σώμα θέρμανσης, λαχανόκηπος, τζάκι, γειτονιά, προάστιο, πέτρα, τούβλο κλπ). Τέλος οι δύο ομάδες πρέπει να συνεργαστούν για να αντιστοιχήσουν τις λέξεις και τις επαγγελματικές δραστηριότητες που σχετίζονται με αυτές.

«Σχεδιάζω κατοικία»

Γιατί: Να γνωρίσουν τα μέλη της ομάδας τις βασικές αρχές του βιοκλιματικού σχεδιασμού κατοικιών.

Που: Στην πλατεία του χωριού

Υλικά: Φύλλα χαρτιού A4 και μολύβια.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των 5 ατόμων. Σ' αυτές δίνεται ένα χαρτί A4 που περιέχει ένα τετράγωνο 15X15 εκατοστά και στα όρια σχεδόν του χαρτιού ένα μεγαλύτερο πλαίσιο. Το εσωτερικό τετράγωνο είναι μια παραδοσιακή κατοικία και το εξωτερικό ο αυλόγυρός της. Αυτό που θα ζητηθεί από τις ομάδες είναι να ορίσουν τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και κατόπιν να τοποθετήσουν δέντρα στην αυλή, ένα λαχανόκηπο, να χωρίσουν το σπίτι σε δωμάτια, να τοποθετήσουν παράθυρα και μια είσοδο. Στο τέλος πρέπει να εξηγήσουν τις επιλογές τους με βάση το βιοκλιματικό σχεδιασμό.

«Παλιά-σύγχρονα υλικά»

Γιατί: Να αντιληφθούν τα μέλη της ομάδας ότι η παραγωγή και χρήση υλικών κατασκευών στις σύγχρονες κατοικίες επιβαρύνουν το περιβάλλον.

Που: Στην πλατεία του χωριού.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού, μολύβια.

Πως: Η ομάδα χωρίζεται σε υποομάδες των 5 ατόμων κατά την επίσκεψη σε έναν παραδοσιακό οικισμό που καταγράφουν τα υλικά οικοδομής και τη χρησιμότητά τους. Όταν ολοκληρώσουν την έρευνα, τα συγκρίνουν με τα υλικά από τις σύγχρονες κατοικίες στις οποίες μένουν. Η κάθε ομάδα ανακοινώνει τα αποτελέσματα της έρευνας της και εντοπίζει πως υποβαθμίζεται το περιβάλλον από τα υλικά που χρησιμοποιούνται στις σύγχρονες κατασκευές.

«Η ιστορία της πλατείας».

Γιατί: Να προσδιορίσουν τα μέλη της ομάδας το ρόλο των παραδοσιακών μαστόρων, να καλλιεργήσουν τη φαντασία τους.

Που: Στην πλατεία του χωριού.

Υλικά: Δεν απαιτούνται.

Πως: Αφού επισκεφθεί η ομάδα τον παραδοσιακό οικισμό και πραγματοποιήσει τις δραστηριότητες που επιθυμεί, συγκεντρώνεται σε μια πλατεία. Στο κέντρο της μπαίνει ο εκπαιδευτικός ζητώντας από τα μέλη της ομάδας να σχηματίσουν κύκλο γύρω του. Ο εκπαιδευτικός αρχίζει μια ιστορία με την εξής αρχή: «Ο Μαστροκόστας είναι από τους τελευταίους παραδοσιακούς μάστορες του χωριού. Θυμάται ακόμη την εποχή που μαζί με άλλους μάστορες δεν προλάβαινε να χτίζει σπίτια...». Τα μέλη του κύκλου, ένα-ένα με τη σειρά παίρνοντας το λόγο πρέπει να συνεχίσουν την ιστορία.

«Η βρύση του χωριού»

Γιατί: Να προβληματιστούν τα μέλη της ομάδας για την οικιακή κατανάλωση νερού.

Που: Σε μια δημόσια βρύση του χωριού.

Υλικά: Φύλλα χαρτιού και μολύβια

Πως: Όλοι οι παραδοσιακοί οικισμοί της βόρειας Ελλάδας έχουν δημόσιες βρύσες. Στη δημόσια βρύση του παραδοσιακού οικισμού που επισκέπτεστε, συγκεντρώνονταν οι κάτοικοι, κυρίως γυναίκες για να γεμίσουν τα δοχεία με νερό για το σπιτικό τους. Επίσης ξεδιψούσαν διαβάτες και ζώα. Ήταν λοιπόν ένα σημείο του οικισμού με ανθρώπινη κίνηση καθώς δεν υπήρχε νερό στις

κατοικίες. Μερικές μάλιστα παραδοσιακές δημόσιες βρύσες με τρεχούμενο νερό ήταν κατασκευασμένες από πετρομάστορες με πολλή τέχνη. Η ομάδα χωρίζεται στα δύο. Η μια καταγράφει τις ανάγκες του παραδοσιακού νοικοκυριού σε νερό από τη δημόσια βρύση και η άλλη τις ανάγκες ενός σύγχρονου οικισμού από το δίκτυο ύδρευσης. Στο τέλος πρέπει να συζητηθεί η κατανάλωση και η υποβάθμιση της ποιότητας του νερού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αλάμπη, Α., Μαλωτίδη, Β., Σκούλλος, Μ., Ψαλλιδάς, Β. (2008). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη σε προστατευμένες περιοχές*. Αθήνα: ΜΙΟ-ESCDE.

Γαβριλάκης, Κ., Σοφούλης, Κ. (2005). Μια κριτική εξιστόρηση των «γεγονότων» στο χώρο της ΠΕ. Στο: Α.Δ. Γεωργόπουλος (Επιμ.), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται* (σελ.53-69). Αθήνα: Gutenberg.

Cohen E.G, «*Making Cooperative Learning Equitable*», Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://ww4.fsusd.k12.ca.us/education/btsa/courses/revised/Year2rev/Std17Y2website/articles/MakingCooperativeLearningEquitable.pdf>, 31/1/2008.

Εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο αρχαίο θέατρο των Φιλιππων, Ενημερωτικό υλικό για τους εκπαιδευτικούς (2003), Κρηνίδες Καβάλας.

Ζαχαρίου, Α., Καϊλα, Μ. (2009). Η συμβολή της μη τυπικής εκπαίδευσης στην εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη: το παράδειγμα των κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Στο: *Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη: νέα δεδομένα και προσανατολισμοί* (σελ. 311-343). Αθήνα: Ατραπός.

Γιούνη, Π., *Η ζωή μιας πόλης, Φίλιπποι*, Εκδοση: ΥΠΕΠΘ-ΥΠΠΟ (Πρόγραμμα Μελίνα).

Κόκκος Α., Λιοναράκης Α. (1998), *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Σχέσεις διδασκόντων διδασκομένων*, Πάτρα: ΕΑΠ.

Λιαράκου, Γ., Φλογαίτη, Ε. (2007). *Από την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη*. Αθήνα: Νήσος.

Ντολιοπούλου, Ε., (2005). Η βιωματική προσέγγιση της μάθησης ως εκπαιδευτική διαδικασία. Στο: *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Ο νέος πολιτισμός που αναδύεται* (89-103). Αθήνα: Gutenberg.

Παπαδημητρίου, Β. (2006). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολείο. Μια διαχρονική θεώρηση*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

Φλογαίτη, Ε. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

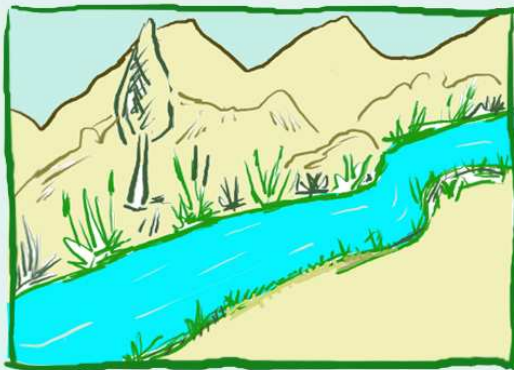
ΚΑΡΤΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

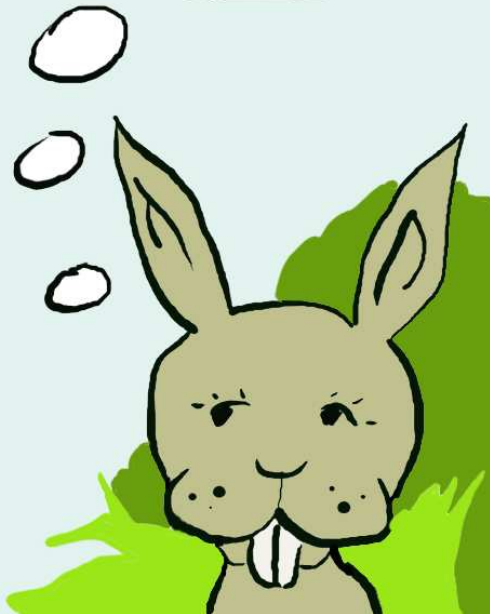
Χρήσεις του νερού από
τους ανθρώπους

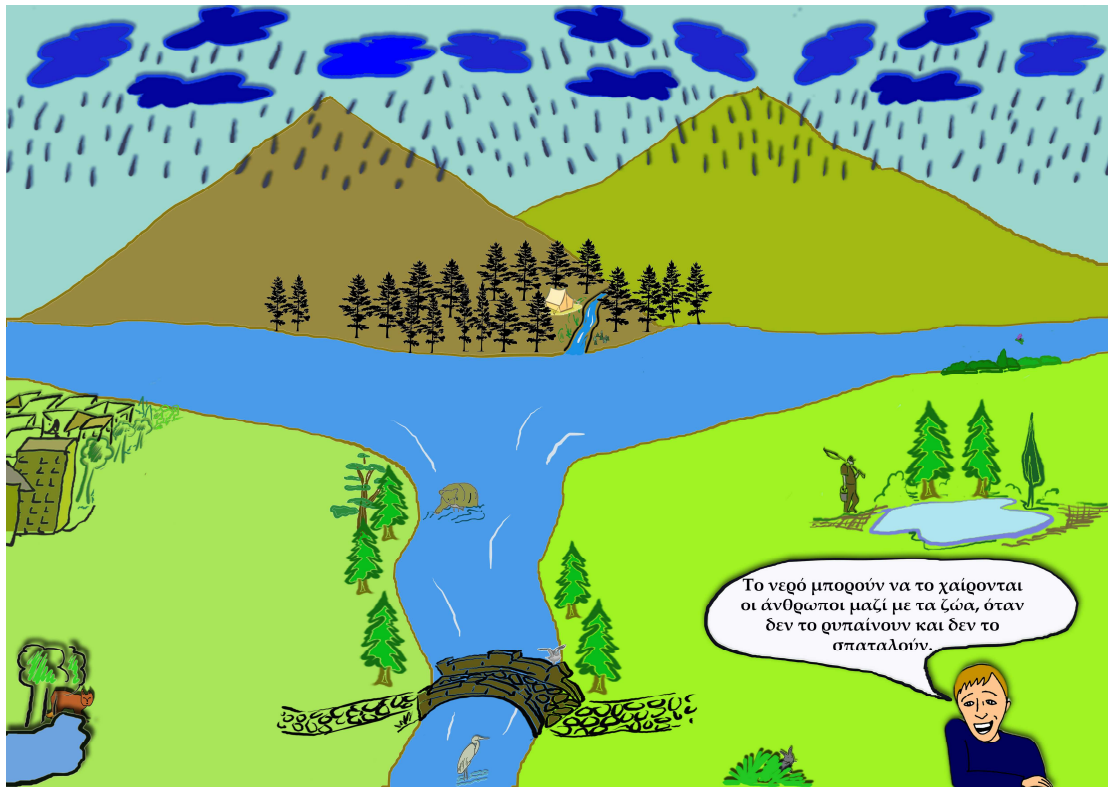
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Χρήσεις του νερού από
τα ζώα

.....
.....
.....
.....
.....

www.kpe-philippi.gr

Email: krefilip@yahoo.gr

Τηλ: 2510516661

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό εκδόθηκε από το ΚΠΕ Φιλιππών στο πλαίσιο του Εθνικού Θεματικού Δικτύου «Μαθαίνω για το περιβάλλον παίζοντας».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Έργο «Εξερευνώ την περιοχή των Φιλιππων» υλοποιήθηκε μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο – Ε.Κ.Τ.) και από εθνικούς πόρους.

ISBN: 978-960-98181-7-9